

Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya

97. setembre 2007

La BCI, un projecte necessari

Allò que ha caracteritzat l'Associació Bíblica de Catalunya al llarg dels anys és la constància i la tenacitat en la materialització dels projectes que ha emprès. L'ABCAT mai no ha deixat de lluitar per tirar endavant l'estudi i la divulgació de la Bíblia en llengua catalana. Amb un esforç sorgit del convenciment i de la tenacitat, l'Associació ha construït una xarxa d'il·lusió al voltant de la Bíblia que s'ha convertit en un instrument formidable d'anunci de l'Evangelí del Senyor nostre, Jesucrist. A Catalunya i a les Illes Balears, l'Associació ha estat l'hereva del Foment de Pietat Catalana i de la Fundació Bíblica Catalana, dues entitats venerables que en el decurs dels anys vint —conjuntament amb l'Abadia de Montserrat— treballaren perquè el poble català tornés a ser un poble amb Bíblia. I no una, sinó tres! L'any 1936 es trencaren tres projectes bíblics que unien desenes de biblistes i filòlegs i que aixecaven la Bíblia catalana de la prostració a què els avatars històrics l'havien sotmesa des del llunyà segle XV. A la pèrdua de vides humanes ran de la ferotge persecució religiosa, entre les quals hi havia la de diversos biblistes, s'hi afegí —després de la contesa bèl·lica— el silenci imposat a la llengua catalana, que comportà la pràctica desaparició de tots tres projectes.

Tanmateix, en els anys seixanta la Bíblia en català tornà a renéixer, enmig de les restriccions encara vigents sobre una llengua tan sols tolerada. Tant la Fundació Bíblica Catalana com l'Abadia de Montserrat aconseguiren culminar sengles projectes bíblics en un volum, duts a terme per una nova fornada de biblistes. S'obria la segona gran represa bíblica en un país on la Bíblia —com la litúrgia— era valorada i estimada. El Concili Vaticà II reblava el treball abnegat dels biblistes catalans amb l'ombra benefactora de la Constitució *Dei Verbum*.

El pas següent es produí en la dècada dels setenta. La Conferència Episcopal Tarraconense, sota el guiatge de l'arquebisbe Josep Pont i Gol, promovia les traduccions bíbliques que havien de ser usades en la litúrgia mitjançant la Comissió Interdiocesana de Versions. El recordat P. Guiu Camps era l'encarregat del projecte. Fou precisament

aleshores, l'any 1973, que l'Associació va ser aprovada canònicament per l'Arquebisbe Josep Pont i Gol, amb la particularitat que s'hi donava entrada als cristians evangèlics i s'aconseguia així de plasmar la sensibilitat ecumènica impulsada pel Concili Vaticà II. L'any 1979 l'Associació, conjuntament amb la Fundació Bíblica Evangèlica de Catalunya, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i les Societats Bíbliques Unides, va publicar un Nou Testament interconfessional —el primer en la història de les traduccions bíbliques catalanes—, el text del qual era fonamentalment idèntic al de les versions litúrgiques. En efecte, tant el Nou Testament com aquestes versions treballaven amb el principi anomenat d'«equivalència dinàmica», que donava la primacia a la comprensibilitat i a la fluïdesa de la traducció.

Semblava que sols calia completar el projecte i editar l'Antic Testament, servint-se dels fragments ja traduïts i emprats en les versions litúrgiques. Tanmateix, l'any 1982 —ara fa vint-i-cinc anys—, es produí una variació en els criteris de traducció i en la concepció general del projecte, que es concretaria en una nova versió bíblica, l'anomenada «Bíblia Catalana. Traducció interconfessional (BCI)», editada l'any 1993 i prologada per l'Arquebisbe Ramon Torrella i Cascante. La BCI arrencava com un projecte necessari, que es proposava d'omplir les llacunes dels projectes anteriors i assolir un resultat final satisfactori per a tothom.

En primer lloc, la BCI era un projecte que va comptar amb la participació de gairebé tots els biblistes catalans en actiu durant la dècada dels vuitanta, també d'aquells que s'havien incorporat recentment a la recerca bíblica. Rellegint la llista de col·laboradors de la BCI, se n'aprecia la varietat i la riquesa, tant els traductors com els revisors i els consellers d'estil, provinents de totes les àrees lingüístiques del català. Alguns d'ells (Guiu Camps, mestre de traductors; Romuald Vives, orfebre de la llengua; Rudolf Kassühlke, conseller de traducció experimentat; Jacques Dupont, biblista de renom internacional; Mons. Vittorio Fusco, exegeta de primera fila; Daniel Giralt Miracle, dissenyador reconegut; i, darrerament, Josep M. Grané, infatigable i eficaç) ja han estat cridats al Regne de la llum. Doncs bé, la BCI es proposava ser una traducció de síntesi entre diverses sensibilitats, però no esfilagarsada sinó cohesionada. Per això va caldre que el Comitè de Redacció dediqués dos anys sencers (del 1991 al 1993) a la tasca d'homogeneïtzació de les diverses traduccions de base per tal de garantir la unitat del text final, que havia de semblar obra d'una sola mà. Certament, aquest llarg període suposà un retard en l'aparició de la BCI però permeté que el text definitiu tingués un grau molt alt de fiabilitat i que, de retruc, es dugués a terme una operació que assolí un gran èxit: abans que la BCI fos editada, ja se n'havien comprat per subscripció popular 20.000 exemplars a mil pessetes cadascun! Això indica el grau d'acceptació d'un projecte que era considerat necessari per moltes persones.

En segon lloc, a la implicació de tots els qui podien fer una aportació qualificada al projecte, s'hi afegí la recerca d'un text que cobrís un ventall ampli de necessitats. Calia

que el text de la BCI pogués ser utilitzat *també* en el món acadèmic. Això comportava que el criteri de la comprensibilitat fos complementat pel criteri de la proximitat al text original. S'havia de poder utilitzar la nova traducció amb les garanties suficients a l'hora de fer exegesi, no tan sols a l'hora de fer-ne lectura pública a l'abast del poble. En conseqüència, es va procurar que el text fos mantingut en la seva literalitat, sempre que això no en perjudicés la comprensió. Hi havia el convenciment que era possible fer una Bíblia plurisectorial, apta per a molts usos, que encaixés amb les necessitats d'un percentatge màximament elevat de possibles lectors. El temps transcorregut entre el 1993 i el 2007 ha avalat aquesta hipòtesi de treball: la BCI s'ha convertit *de facto* en una versió integrable en «tots els camps de l'acció eclesial» (Concili Provincial Tarracòense, r. 56), des de l'aula a la trona, des del carrer al grup bíblic. La BCI ha trobat un punt dolç entre la comprensió del text traduït i la proximitat al text original, defugint alhora les paràfrasis i els literalismes. La BCI s'ha situat entre els dos extrems, amb una traducció prou natural del text bíblic, que, probablement, tardarà molt a envellir. La voluntat de fer allò que podríem anomenar la Vulgata catalana ha determinat bona part de les opcions preses.

En tercer lloc, la BCI sorgeix en un context de manca de cultura bíblica. Calia, doncs, preparar una Bíblia completa pel que fa als materials complementaris. Aquests materials havien d'ajudar els lectors a entendre el que llegien, segons la bella interpel·lació de l'eunuc etiòp al diaca Felip referent a l'Esriptura: «I com puc entendre-ho, si ningú no m'hi ajuda?» (Ac 8,31). La BCI es presenta, en l'edició estàndard, com una autèntica Bíblia d'estudi, que fa possible el vell aforisme: «L'Esriptura és intèrpret de si mateixa», és a dir, s'ha d'interpretar des de dintre, cercant les relacions creuades dels diversos textos i elements que la conformen. Ser un poble amb Bíblia significa llegir-la i conèixer-la, i saber-la interpretar. Per això, la BCI conté més de cent-setanta pàgines d'introduccions, quaranta mil notes (amb indicació de llocs paral·lels, aclariments, breus comentaris) i cinquanta pàgines d'apèndixs (que inclouen una taula cronològica, un vocabulari, un índex temàtic, un índex de noms de persona, un índex de seccions dels llibres bíblics i deu mapes originals). En definitiva, la BCI és una mina d'informacions en el camp de la Bíblia, un instrument formidable de coneixement del text bíblic.

En quart lloc, la BCI opta per una traducció d'«equivalència funcional». Aquesta expressió indica que la BCI pretén eixamplar el camp de l'equivalència dinàmica amb dos criteris més: la proximitat al text original, ja esmentat, i l'expressivitat. És a dir, mantenir la força de les metàfores i de les imatges bíbliques, en l'horitzó cultural propi de la Bíblia, és una possibilitat efectiva per a un lector mediterrani, que comparteix tantes coses amb el món bíblic semita (costums, geografia, aliments, tradicions, codis de comportament...). Establir una equivalència funcional no ha d'anar en detriment de la riquesa simbòlica i literària d'un món —el món bíblic— a qui agraden les repeticions, les sinonímies, els dobles sentits, la ironia, les preguntes retòriques,

les hipèrboles, les al·literacions, en definitiva, la lletra i la música del text. Calia, doncs, respectar-les i no menystenir les possibilitats del lector català i mediterrani de captar implícits, suggeriments i referents indirectes. El criteri de la comprensibilitat no havia d'ofegar el cromatisme i la sonoritat dels textos. L'expressivitat no podia ser deixada en un lloc secundari.

Els catorze anys passats des de l'edició de la BCI (1993-2007) han estat un temps de consolidació de les opcions preses. Fins a un cert punt, ha estat un temps d'experimentació de la traducció, d'afinament de certes decisions, de maduració del projecte. Per això, la BCI no ha estat totalment immòbil pel que fa al text. Tanmateix, ara ha arribat el temps d'estabilitzar-lo. D'altra banda, entre el 1993 i el 2007 hi ha hagut uns quants fets que contribueixen a tancar aquest procés. D'una banda, la celebració del Concili Provincial Tarraconense del 1995 en el qual es demanava l'oficialització d'una versió bíblica, resolució ratificada per la Conferència Episcopal Tarraconense l'any 1998 en favor de la BCI. D'altra banda, la publicació del document *Liturgiam Authenticam* (2001), de la Congregació del Culte i Sagraments, en el qual es donaven una sèrie de normes a les quals calia atendre's a l'hora d'elaborar versions bíbliques que optessin a un ús litúrgic. Per aquest motiu el Comitè de Redacció de la BCI, d'acord amb el que aleshores se li va demanar des de la CIL, va creure oportú de revisar el Nou Testament i els Salms, les dues seccions de la Bíblia més utilitzades en la litúrgia, tenint en compte la Neovulgata. Aquest treball s'ha fet entre els anys 2003 i 2007. El fruit, madur i saborós, és la BCI en la versió final, que serà la publicada a partir d'ara en qualssevol dels seus formats.

Una feliç coincidència permetrà que els vint-i-cinc anys de la BCI se celebrin amb l'edició *princeps* de la nostra Bíblia, presentada en tres volums i il·lustrada per l'artista Perico Pastor per encàrrec de l'Enciclopèdia Catalana. D'aquesta manera el text de la BCI queda ennoblit per una il·luminació extraordinària que la integra en els canons estètics del segle XXI. La fusió feliç d'imatge i lletra ajuden el lector a posar totes les seves fibres interiors en moviment per tal de copsar la grandesa i la bellesa d'una obra que és un regal de Déu a la humanitat i alhora un obsequi de la humanitat a Déu. En efecte, la Bíblia és una paraula sempre viva que vehicula la Paraula en majúscula, la revelació personal d'un Déu que no ha dubtat a baixar del cel més alt i conviure amb nosaltres, un Déu que s'ha fet carn de la nostra carn en Jesucrist, el seu Fill.

Cal, per tant, que hi hagi una sol·licitud màxima envers la Paraula de Déu i que cada llengua del món s'esforci per traduir-la amb nervi, pulcritud i pietat. Aquesta ha estat la voluntat que ha acompanyat, des del primer moment, l'elaboració de la BCI, una Bíblia necessària per a un temps assedegat de sentit i de compassió.

Armand Puig i Tàrrrech
Coordinador general de la BCI

Caín i Abel, violència o paraula

per Jaume Angelats i Morató

El document *La interpretació de la Bíblia en l'Església*, elaborat per la Pontificia Comissió Bíblica, considera que —a l'hora d'aprofundir la significació dels escrits bíblics— l'aplicació indispensable del mètode històrico-crític no n'esgota la riquesa de significat i afirma que «no ens hem d'estranyar que actualment es proposin altres mètodes i aproximacions per aprofundir tal o tal altre aspecte digne d'atenció». Per això, presenta també alguns d'aquests mètodes i es refereix a diverses aproximacions possibles al text bíblic, entre altres la psicoanalítica. D'altra banda, el mateix document remarca com a particularment interessant la sensibilitat hermenèutica de Paul Ricoeur, recentment traspasat.

Atenent-nos a aquest plantejament, l'estudi que presentem té per objecte l'anàlisi de la perícope de Caín i Abel (Gn 4,1-16), un dels passatges més emblemàtics de la Bíblia. Més que dir res de nou sobre una unitat textual àmpliament estudiada, aquest estudi assaja de mostrar sobretot com, a l'hora d'interpretar un text bíblic, cal tenir present que poden emergir i interrelacionar-se —complementant-se— dimensions diverses de significat.

Paul Ricoeur ha pensat profundament sobre la Bíblia des del camp filosòfic. Per a ell, interpretar un text bíblic no es limita a captar la intenció de l'autor, ni el rerefons històric que tingui, ni tampoc a entendre el seu joc de significats interns sense cap referència a la realitat que hi ha fora del text, sinó que la interpretació té com a objectiu la comprensió del *món* literari i teològic que aquell text desplega. Per això postula més aviat una fusió d'horitzons i cerca la confluència de diversos camins d'interpretació per prevenir la manca d'harmonia de simfonies que pretenen ser articulades per una sola veu.

Segons Ricoeur, un cop perduda la primera innocència precrítica —la comprensió immediata, infantil i ingènua del text— i després d’haver travessat l’estepa de l’explicació rigorosa dels elements textuais, el lector és cridat a comprendre el text en una segona innocència postcrítica i a deixar-se refigurar per aquest, desenvolupant una nova comprensió d’ell mateix que el faci capaç d’habitar en el temps i el món de la Bíblia. És el moment de comprensió existencial o d’apropiació del text que possibilita experiències *secundum scripturas*.

En la trobada amb Paul Ricoeur, ens deturem en la seva consideració del pensament de Freud. Sense rebutjar la crítica radical que aquest mestre de la sospita fa a la religió, Ricoeur sosté que, si bé per al món modern el llenguatge mítico-simbòlic ha perdut la seva funció de *logos* etiològic immediat, no obstant això conserva el seu poder de desvelar el lligam de la persona amb el sagrat i li possibilita la comunicabilitat amb Aquell qui és totalment Altre en la seva funció de sentinella de l’horitzó diví, impedit que la figura del Transcendent es converteixi en un ídol objectivat. La crítica freudiana fa que —per a Ricoeur— la consciència estigui atenta i disponible a escoltar la força imaginativa resultant de la Paraula percebuda com a Revelació.

La lectura exegètica i diacrònica de Gn 4,1-16 —que l’hermenèutica ricoeuriana no sols no obvia sinó que considera indispensable— requeria el treball lent i laboriós d’analitzar el text hebreu original d’aquests setze versets que conformen el passatge de Caïn i Abel.

En la forma d’un relat inserit dins d’una genealogia és com se’ns presenta aquest text cabdal, que cal llegir situant-lo en el context ampli del Pentateuc i en la seva inserció en els onze primers capítols del llibre del Gènesi. Aquesta seqüència textual s’ha configurat com a pròleg de tota la Bíblia i, en el fons, proposa una reflexió de caràcter sapiencial que, més que interessar-se pel que pugui estar cronològicament a l’origen, se centra en allò que resulta humanament primordial.

El capítols tercer i quart del Gènesi estan concebuts en un paral·lelisme recíproc. S’hi mostra com —atesa la seva creaturitat— l’home i la dona són fal·libles, tant en la seva relació amb Déu com amb els germans. En Gn 4,1-16 es parla de l’home com a germà. En definitiva, aquest no és només Adam i Eva sinó també Caïn i Abel. Amb la formulació de dues preguntes pregonas —el ressò de les quals travessa tota la Sagrada Escripura: «on ets» i «on és el teu germà?»— el narrador del pròleg bíblic expressa magistralment la condició fal·lible de l’home, abocat a perdre el seu sentit existencial quan, tancat en si mateix i sense escoltar la paraula divina, malmet la seva relació amb Déu i la seva relació amb els altres.

No cal fer ara l’exposició detallada del significat textual que cobren les expressions de la narració llegides des de l’anàlisi exegètica, atès que la perspectiva psicoanalítica que recollim el respecta íntegrament i, en tot cas, fa emergir només —sense forçar

el que la lectura exegètica estableix— altres dimensions de significat que les paraules textuais poden mostrar.

Plantejada la lectura del text bíblic —en adoptar la mirada hermenèutica de Paul Ricoeur— des d'una fusió de perspectives que faciliti fer-ne una apropiació existencial contemporània en sintonia amb el sentit textual primigeni, la nostra recerca ens ha portat a descobrir l'obra de la psicoanalista Marie Balmory. La seva és una veu sorprenent en el món de l'exegesi bíblica actual. Immersa de ple en la cultura occidental contemporània, de la qual en valora les fites assolides, al mateix temps que deplora que aquesta cultura hagi expedit massa a la lleugera el certificat de defunció de Déu, deixant l'home sense denominació d'origen i acarant-lo vers un horitzó buit de sentit, des d'on se li fa molt difícil orientar-se per viure la vida en plenitud.

Psicoanalista a l'escolta de la Bíblia, Balmory —pràcticament desconeguda a casa nostra— ha dut a terme estudis originals i suggestius sobre la Bíblia. Ella realitza una revisió inèdita dels relats bíblics referents als orígens i convida a immersir-se en la lectura atenta del llibre del Gènesi, a través del text original en hebreu. Aquí em limitaré a la consignació sintètica de la seva aportació innovadora: *Abel ou la traversée de l'Edèn* (1999).

Balmory s'interessa per allò que l'home es diu a si mateix —en relació amb l'origen i la finalitat de la seva existència— tant en els mites fundacionals de la nostra cultura com en l'*inconscient* tal com el percep la psicoanàlisi. En el seu periple bíblic, no té por d'allunyar-se de camins fressats, i capgira algunes idees àmpliament establertes. Constata, per exemple, que en el quart capítol del Gènesi, la paraula que se sol traduir per «pecat», més que no pas allò que l'home comet, designa allò que l'amenaça. Per això, l'Edèn hi apareix —segons ella— més com a lloc de prova primordial —per la qual hom té accés a la paraula, a la filiació i a la fraternitat— que com a paradís perdut.

*La història de Caïn i Abel.
Plafó de les Portes del Paradís del Baptisteri
de Florència. Lorenzo Ghiberti (1425-54)*

A l'hora d'interpretar Gn 4,1-16, Balmary parteix de la constatació d'un fet significatiu: el desig de conuiuïre que experimentem les persones —tot i les dificultats que hi ha per satisfer-lo— no sembla decaure amb el pas del temps. Es tracta d'un desig tan potent, que engloba fins i tot els conflictes bèl·lics. Malgrat les seves connotacions tan negatives, les guerres revelen també algun tipus de relació intensa amb l'enemic. Com s'anomena, de quina font brolla i com se sosté, un desig d'aquesta mena? De quina naturalesa —o de quin més enllà de la natura— deu provenir?, es pregunta l'autora. Què és allò que anima les persones a depassar els seus propis interessos, per desitjar trobar l'altre, en tant que altre?

Per a Balmary, la recerca de l'origen i d'un més enllà no es refereix necessàriament a cap altre món, en el sentit corrent d'aquesta expressió. Es tracta, això sí, de descobrir alguna dimensió profunda de la vida en la qual cadascú pugui ser reconegut. Una dimensió gràcies a la qual tots compartiríem el fet de ser germans: paraula simple i misteriosa alhora.

Si no és en els mites, on pot trobar resposta aquesta pregunta: de qui som fills els homes i les dones per poder dir-nos germans? Per aquesta psicoanalista francesa, únicament podem ser germans, si —d'una forma o altra— ens reconeixem fills del cel: l'àmbit o estada de Déu, o dels déus. I, en aquest cas, deixaríem de ser també simples mortals. Reflexionant sobre la fraternitat, hom arriba a la qüestió de l'origen i del sentit de la vida humana.

Balmary considera interessant combinar disciplines i mètodes diferents, a l'hora d'aprofundir un mateix fenomen. Per a ella, es l'hora dels encontres interdisciplinaris i interreligiosos que protegeixen de caure en sectarismes esbiaixats. En aquest sentit, a parer de l'autora, la conjunció de dues disciplines associades al desxiframent simbòlic —la interpretació de l'*inconscient* que, segons Lacan, s'estructura com un llenguatge, i la interpretació de textos bíblics— pot ajudar a una millor comprensió, tant d'aquells escrits com de la vida de les persones d'avui.

Per a Balmary, textos com els del començament de la Bíblia són tributaris d'un poder que comparteixen amb els somnis i amb tot allò que roman inconscient en nosaltres. Balmary parteix d'una hipòtesi: la paraula originària de la humanitat, conservada en els mites i en les escriptures sagrades, i la paraula inconscient, soterrada en la memòria de cada persona —ambdues misterioses, i que requereixen ser interpretades— poden ser compreses i desxifrades de manera semblant. Una aclareix l'altra, per poc que se les compregui en la seva llengua pròpia, en el seu sentit literal, des d'una escolta atenta i sense apriorismes.

Així, els textos bíblics poden ser llegits amb pretensió d'objectivitat —com si es tractés d'un text qualsevol— per historiadors, lingüistes i exegetes que pretenen treballar científicament. Però se'n pot fer també una altra lectura, atesa la seva condició de textos antropogènics que relaten com es genera l'home, en tant que home. Qui els

llegeix amb l'esperança de trobar-hi un accés a la vida divina a la qual l'home se sent empès, pot fer-ne —amb l'ajuda d'altres lectors— una lectura més subjectivadora que no pas subjectiva. Dit d'una altra manera, hom pot llegir la Bíblia per la mateixa raó que fa una anàlisi: no per ser savi, sinó per esdevenir subjecte.

En preguntar-se on comença la història de la fraternitat, Balmory s'adona que en la nostra tradició cultural, la primera història de germans és la de Caín i Abel. I atès que, aquesta psicoanalista lacaniana percep el llenguatge dels relats mítics com els somnis col·lectius de la societat que els ha produïts, llegeix la narració bíblica en la seva llengua original i procura copsar-ne els detalls més aparentment insignificants: una paraula omesa, un gir gramatical insòlit, una lletra afegida, l'etimologia d'un nom propi. Emergeixen llavors significacions insospitades d'un text que pren vida i agafa una volada insospitada.

Balmory troba que els personatges del passatge escollit —Adam, Eva, Caín i Abel— permeten endinsar-nos en una història on es teixeixen i desteeixen les relacions parentals en les quals es juga l'adveniment del subjecte humà. Naturalment, s'hi troba també implicada la relació amb la divinitat, sense la qual —des de la perspectiva bíblica— no és possible constituir una humanitat digne d'aquest nom. D'altra banda, l'interès del text està en la seva significació primordial: el primer engendrament humà, la primera fraternitat, els primers treballs, les primeres ofrenes a la divinitat, la primera mort no natural, el primer assassinat.

El jo humà neix de l'alteritat i del diàleg: de la constitució d'un *jo-tu*. L'autora observa que —en el segon capítol del Genesi— la prohibició de menjar el fruit de l'arbre arriba precisament entre la creació de l'home i la de la dona. És tracta d'una llei que, situada a l'interior de la relació entre ells —i no només en referència amb la divinitat— institueix la relació interpersonal. Segons Balmory, el sentit ampli d'aquesta prohibició podria ser: «No devoraràs l'altre».

«L'home va conèixer Eva, la seva dona» (4,1a). Amb aquesta expressió inicial el nostre text evoca la relació de la parella primordial i la concepció de Caín. Designat amb un nom excessiu —que el fa sentir representant de tot el gènere humà— el subjecte del verb és l'home. La dona esdevé només objecte passiu d'aquell. Es realitza l'avertència divina del capítol precedent: «ell et voldrà dominar» (3,16b). El serpent se n'ha sortit amb la seva. En definitiva, Adam i Eva acaben devorant-se mútuament.

En denominar el seu fill amb un nom —Caín— que comporta un joc subtil de paraules: «he obtingut un home amb YHWH» (4,1b), Eva es revenja de la seva anihilació. Què se n'ha fet, d'aquell que l'ha coneguda? Ara «l'home» seu és aquest fill. En la paternitat negada, la divinitat esdevé instrument de l'engendrament. Però es tracta d'una substitució en la fantasia de la mare que veu en el fill un home-déu. Caín està immers de ple en l'àmbit sense alteritat d'una mare que diu haver-lo «obtingut». Esdevé

possessió seva, en una relació fusional —quasi incestuosa— que confirma la paraula divina: «Desitjaràs el teu home» (3,16a).

El quart capítol del llibre del Gènesi reporta les conseqüències nefastes de la dinàmica totalitària del desig que el serpent introdueix en el capítol anterior —«seríeu igual com déus» (3,5)— i mostra les dificultats de Caín per esdevenir subjecte humà —assolint un nom propi i accedint a una paraula seva— havent estat, com ha estat, reduït a objecte —és a dir devorat— per la seva mare. Algú engolint d'aquesta manera, no acabarà irremeiablement devorant algú més?

A propòsit del següent naixement, el text es fa lacònic: «Va infantar també el germà d'ell, Abel» (4,2). Als ulls de la seva mare, és només germà del primer. Al costat de Caín, Abel no compta. Eva no té cap paraula per a ell i el nom que rep expressa allò que representa: pràcticament no-res.

Arriba la paradoxa. Per què YHWH refusa l'ofrena de Caín i acull la d'Abel? No és arbitrari, aquest gest diví que Caín sembla que visqui com un refús personal? Però Balmory es pregunta què hauria passat si YHWH hagués acceptat aquella ofrena. I, a propòsit d'això, adverteix que l'actitud divina és pertinent, atesa la conveniència —educativa i terapèutica— de refusar el que algú ofereix, quan allò ofert —lluny de simbolitzar-lo a ell— mostra la seva inexistència com a persona. En aquest sentit, allò que YHWH refusa no és Caín, sinó precisament la seva no existència com a subjecte, en presentar alguna cosa que no ha sabut fer-se pròpia: els fruits no són «seus», són només «de la terra». Abel, en canvi, ofereix «les primogènites del seu ramat i llur greix», és a dir: el «millor». Quelcom que el representa realment, malgrat que ell estigui mancat de tota consideració. Però el do que ofereix conté la seva signatura. Des d'una existència pràcticament negada, Abel ha reeixit a parlar en nom propi a través de la seva ofrena. Al capdavant, en la tradició cristiana, l'hermenèutica més plena d'Abel es trobarà aquell que, havent-se fet no-res, ha pogut dir en la seva oblació: això és el meu cos i aquesta la meva sang.

YHWH no actua injustament. Al contrari, en no acollir allò que ofereix, procura que Caín s'adoni que està absent del seu do. Per això, en la seva reacció, YHWH el cerca a ell, s'adreça a ell i li parla de les «seves» faccions decaigudes: l'única cosa ben seva, on ell hi és realment i a partir d'on podria arribar a parlar en nom propi, accedint així a la humanitat, alliberat d'una pretesa i falsa divinització que l'anul·la. L'aparent arbitrariedad divina esdevé —segons Balmory— oportuna per intentar que Caín emergeixi de la seva no existència personal. Per això, YHWH li parla. La paraula humanitza. I YHWH interroga Caín sobre la seva forma de reaccionar i el convida a afrontar la situació sense haver de recórrer a la violència. Fins i tot si considera que Déu és culpable dels seus mals, té ocasió de dir-ho. Caín pot parlar.

Objecte exclusiu de la seva mare, Caín sap que —per a Eva— ell ho és tot: home-déu. I quan la mirada divina envers el seu germà li mostra que —home com és— no pot

ser tot, no ho suporta. Per això —sense encerclar-lo en retrets que no mereix, ja que és víctima d'una relació parental viciada— YHWH posa Caïn davant l'alternativa de fer bo o no fer bo (4,7) allò que li causa sofriment, cosa que li obre un camí d'elevació per tal que, alliberat d'una falsa divinització, pugui accedir, com Abel, a la vida divina.

Balmory troba especialment significativa una incoherència del text hebreu en el verset 7, que literalment diria «la pecat ajagut». En llegir aquestes paraules, hom està temptat de corregir de seguida l'aparent falta de concordança gramatical: *hata* «pecat» és un substantiu femení, mentre l'adjectiu *robets* «ajagut» que s'hi refereix està en masculí. Vet aquí un enigma!

Un error és comprensible i, en altres llocs de la Bíblia, pot haver-hi anomalies textuais comparables a aquesta. Però, per que no fer la hipòtesi que aquest vol dir alguna cosa, suggereix Balmory. Per què aquesta falta en el moment que el text tracta precisament d'una «fallada», d'un «error» o d'un «pecat»? Té alguna significació, això? Per fer notar en català aquesta anomalia, hem traduït l'expressió així: «A la porta (hi ha) una *fallada amenaçador*».

«Per tu té deler, si bé tu la pots dominar», continua dient el text. El verb hebreu traduït per «dominar» resulta particularment interessant per a una psicoanalista: *maixal* vol dir també «fer una paràbola», relatar, és a dir, parlar! Primer temps de simbolitzar, parabolitzar permet «dominar» apropiadament: no per mitjà de la força, sinó amb la paraula. Caïn és convidat a dominar aquella «fallada» que l'amenaça amb una paraula pròpia que el deixi ser ell mateix en posar-lo en relació amb l'altre.

Per què el text reporta una confusió sintàctica de gènere? Per a Balmory, aquesta petita monstruositat gramatical no tindria rellevància ni sentit, llevat que es tractés precisament d'un monstre: quelcom que està allà per mostrar alguna cosa! En aquest cas, la lectura del verset s'eixamplaria de cop i volta per esdevenir una història evocadora de les de la mitologia grega referents a matadors de monstres. Estaríem, doncs, davant d'un monstre arcaic, del gènere de l'esfinx? No podria ser que —en el llibre del Gènesi— el monstre que amenaça a Caïn, més que la visió d'una criatura fantàstica, fos una anomalia en el llenguatge que requereix ser interpretada?

Diferent de l'esfinx monstruosa que ha d'afrontar Èdip —un nom amb tantes ressonàncies psicoanalítiques— el monstre del nostre text podria ser tan artificiosos com aquella, i com molts altres monstres. Per començar, està fet també de confusió d'identitats: si una «fallada» es relaciona amb l'home, el posat «amenaçador» és més propi d'un animal. Si el primer és un nom femení, el segon és una forma participial masculina. Per discret que sigui, aquest monstre textual té algunes característiques del que aterreix els veïns de Tebes i que tot heroi mític ha de vèncer. En la unió de dos termes discordants es barregen i es confonen dues diferències primordials que, en el relat bíblic, fonamenten la vida humana: la que separa l'home de l'animal (Gn 2,20) i la que separa la masculinitat de la feminitat (Gn 2,23).

A diferència d'altres mitologies, aquí no hi ha un combat figuratiu amb cap monstre. L'heroi Caín ha de lluitar d'una altra manera. No contra una bèstia, sinó contra allò que investeix i que pot destruir la capacitat més específicament humana i humanitzadora: la virtualitat simbòlica de la paraula.

El repte de Caín és el d'humanitzar-se amb la paraula relacional que reconeix l'alteritat, sense haver de recórrer a la violència. Però escoltarà l'advertència divina? En el relat precedent (Gn 3), els seus pares es confrontaven amb un dilema semblant: fer cas del serpent o creure la paraula divina. Caín, es deixarà enredar també per la lògica del desig omnipotent que els seus progenitors han sembrat en ell, o serà capaç de dominar-lo, en relatar —alliberant-se'n— la ferida que porta? En aquest sentit, el suggeriment final de YHWH li transmet confiança: «tu la pots dominar» (4,7b).

La continuació de la narració és sorprenent. Què li diu Caín a Abel? Res que s'hagi d'expressar amb paraules. Mentre parlen, les persones no es maten. Malauradament Caín no diu res: diu la fi del dir. Allò que «vocifera» a Abel, no és consignat. Sigui el que sigui, porta ambdós germans «al camp»: el lloc del serpent.

En lloc de parlar —dialogant amb YHWH o comunicant senzillament a Abel allò que el fa patir— Caín deixa esclatar una agressivitat totalitària. S'alça contra el seu germà i el mata. No ha sabut elevar-se de cap manera: ni en la filiació, ni en el treball de la terra de la qual no n'ha extret cap fruit portador del seu nom propi. Descendència del serpent, s'ha alçat únicament per assassinar el seu germà. Si no és per agredir, s'aixequen per a quelcom més els serpents?

«YHWH digué a Caín: “On és Abel, el teu germà?” Ell va dir: “No ho sé. Que sóc el guardià del meu germà, jo?”» (4,9). Se sol retreure al fratricida la impertinència aparent d'aquesta resposta. Però, a parer de Balmory, la idea mateixa de guardar un germà, comporta una contradicció. Si l'anomeno germà, és perquè li reconec el mateix origen i la mateixa dignitat que jo. Ningú no el guarda, a excepció de YHWH, atès que només Déu pot guardar l'altre en tant que altre: sense objectivar-lo, ni substituir-lo. La pretensió de ser «guardià» del germà, impedeix la fraternitat: és un deure fals. Sovint, hom creu haver de triar entre ser «guardià» dels altres o eliminar-los. El llibre del Gènesi adverteix que aquestes dues conductes no estan tan separades com podria semblar. L'una pot engendrar l'altra. Esdevenir «guardià» de l'altre —omnipotent, per a ell— implica ser potencialment assassí. De fet, podem i solem fer ambdues coses alhora: guardar-ne alguns i matar-ne d'altres, en nom de la salvaguarda dels primers. Sense que els hàgim ajudat a guardar-se ells mateixos, i sense haver demanat per a ells la guarda divina.

Per què Caín mata Abel? Perquè —al contrari del seu germà— no troba cap més forma de manifestar que ell també ha estat mort prèviament. Possesit com era, home-déu de la seva mare, com podia adonar-se de la seva desgràcia? Com podia —ell tot sol— interpretar com una ofensa al subjecte l'excés d'honor que contenia el seu nom?

*Caín mata Abel. Detall.
Portes del Paradís del Baptisteri de Florència.
Lorenzo Ghiberti (1425-54)*

Ni l'advertiment diví no era suficient, per prendre consciència de la seva situació. El seu propi sofriment només podia arribar-li carregat sobre algú que pogués proclamar-lo. I, en el seu entorn, qui pot parlar? Únicament Abel, les sangs del qual —és a dir, la seva vida— parlen fins i tot després de mort.

Sense rostre i sense paraula, Caín ens porta —a través de la seva pròpia desgràcia ignorada— fins al seu germà Abel. Aquell que —assumint positivament la realitat humana de ser quasi no-res— arriba fins a YHWH amb una ofrena que el representa autènticament. Gràcies a la capacitat d'ell per parlar, el primogènit li carrega la seva desgràcia, repetint en el seu germà la pròpia mort. Una mort psíquica, dirien els psicoanalistes. Un no naixement a l'esperit, apuntarien els espirituals.

L'autora diu que no comptava trobar-se amb un Abel tan pròxim a Caín, amb la quasi mort que el germà petit rep amb el nom, una mort que ell dóna també. Potser, entre un i l'altre, només hi ha la diferència entre desgràcia inconscient i desgràcia conscient; la desigualtat entre la polaritat binària —cos i ànima— de Caín, i la plenitud tridimensional —cos, ànima i esperit— d'Abel.

En reconduir Caín fins al seu acte i a les seves conseqüències, YHWH desxifra la desgràcia de qui —ara colpit— no sabia apropiar-se res ni mantenir-se dempeus davant seu. Aleshores, Caín s'enfonsa. Ja no és l'home-déu: és un pobre mortal amenaçat de mort. Però, gràcies al diàleg amb YHWH, passa d'allò que ha fet a allò que ha sofert.

Ara sap i sent que ell també sofreix. La seva falsa divinització —mancada de creixement i de perspectiva— s'ha esvaït amb el seu acte. Finalment Caín troba la paraula i arriba a dir: «Gran (és) la meva culpa». Ara reconeix alguna cosa com a pròpiament seva. A partir d'aquesta responsabilitat personal assumida, començarà a esdevenir ell mateix sense necessitat d'anihilar l'altre. Tal com fa Déu, s'hi podrà relacionar amb la paraula. Alteritat creada a imatge d'aquell, l'home accedeix a la seva dimensió divina quan es configura a semblança de Déu per mitjà de la paraula que el fa relacional.

Quan Caín deixa de ser home-déu, en reconèixer que és un simple home vulnerable, aleshores YHWH li fa quelcom xocant: «va posar a Caín un senyal per tal que, qui el trobés, no el matés». Per a Balmory, és significativa la paraula hebrea *ot*: tres lletres en hebreu, primera i darrera de l'alfabet hebreu unides per una conjunció. És com dir, en català, de la a la z; de l'alfa a l'omega, en grec. A la paraula se li obre una dimensió nova: l'escriptura.

Signi com sigui, com en el passatge del «serpent» i les seves conseqüències, YHWH es mostra proper i gens indiferent a la desgràcia aliena. Ni redueix Caín —tal com ha reduït «el serpent»— ni el vesteix, com ha fet amb els seus pares. Però —com a l'Edèn— disminueix la diferència, fent-la visible alhora: no la de sexes, sinó la de germans. A qui no li havia acollit l'ofrena, ara YHWH mateix li ofereix alguna cosa: «un senyal» diví que l'igualava amb Abel. No obstant això, si d'una banda l'apropa al seu germà assassinat, aquest signe ressalta alhora —diferenciant-la— la identitat pròpia de Caín.

El relat arriba al final: «Caín s'allunyà de la presència de YHWH i es va establir al país de Nod, a l'est de l'Edèn». Heus ací una darrera llambregada del text, remarcada per Balmory. Quan s'adona del seu crim i de la seva maledicció, Caín té por de veure's «errant i rodamón». Però el text indica que «es va establir al país de Nod». Si el nom d'aquest indret evoca el fet d'«anar a la deriva», el verb *yaixav* suggereix la idea d'«assentar-se». Així, doncs, Caín —humà, tanmateix— s'estableix en la contradicció: s'assenta allà on hom va a la deriva, disposat a habitar la vida erràtica, sense haver de ser «errant i rodamón». Potser ha reeixit finalment a «dominar» allò que l'amenaçava. Ha superat la seva desgràcia, sense negar-la: asseient-s'hi a sobre.

Creiem que aquesta lectura singular i diferent —algú potser dirà fins i tot salvatge— que hem fet de Gènesi 4,1-16, des la perspectiva analítica de Balmory, enriqueix notablement —amb l'encontre fecund entre el món freudià i la Bíblia— la comprensió del relat del fratricidi primordial adquirida després de fer la lectura del text a partir de les categories tradicionals de l'exegesi històrico-crítica. En definitiva, la sàvia fórmula ricoeuriana «expliquer plus, c'est comprendre mieux» demostra la seva veritat i mostra que la Bíblia —en aquest cas la narració de Caín i Abel, en el quart capítol de Gènesi— és portadora de paraules molt poderoses, impregnades de sentit existencial i espiritual.

Assaborir l'evangeli, degustar la Paraula. Com podem animar un grup bíblic?

per Justino Martínez Pérez
juzpaz@combonianos.com; justino@telefonica.net

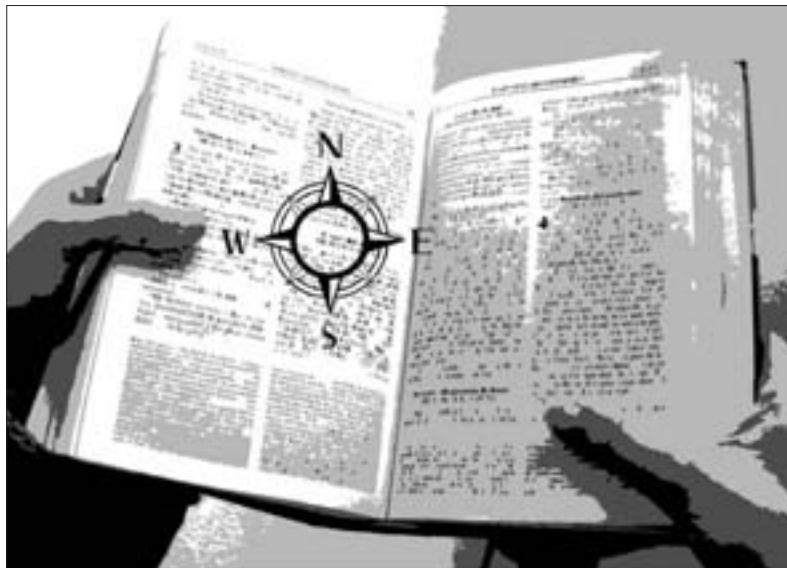
Introducció: tenir set, ganes de treballar i posar-se en camí

Comença una cosa nova quan sentim un desig gran, quan tenim set de Déu els camins apareixen.

a) La set ens il·lumina i ens obre el camí

El salmista ens diu una cosa important sobre la manera de treballar en i amb un grup bíblic: «Tot jo tinc set de tu, per tu es desviu el meu cor en terra eixuta, assedegada, sense aigua» (Sl 63,2). Quan una persona anhela Déu, com si fos la mateixa respiració, acaba trobant-se Déu pels corriols de la vida (Sl 42-43), fins i tot quan podríem tenir la sensació de Jeremies, que molta gent prefereix una altra mena de «deus d'aigua»: «El meu poble ha comès un doble mal: m'ha abandonat a mi, font d'aigua viva, i s'ha excavat cisternes, cisternes esquerdades, que no retenen l'aigua» (Jr 2,13).

Avui constatem en el nostre món globalitzat que hi ha molta gent que té set de la Paraula de Déu, però no troba els camins per arribar a la font: no es consideren preparats per a aquesta tasca o ho veuen com una empresa per a gent «selecta», per a especialistes, per a aquells que tenen molt de temps per perdre... o aneu a saber què. El cas és que no s'atreveixen a entrar en aquest bosc misteriós, no tenen coratge per endinsar-se en aquesta mina que amaga tresors de valor incalculable i que fins i tot quan es troba a l'abast de la mà —hi ha moltes cases que tenen una Bíblia—, la fan servir de decoració i no pas de brúixola per orientar-se en la confusió de la vida; hi ha molta gent que no s'atreveix a obrir-la i a llegir-la.

*Brúixola per
orientar-se en
la confusió de la
vida*

b) Ganes de treballar

Podem llegir la Bíblia a casa, individualment, però també podem treballar junts i llegir-la en grup. Una cosa no està pas renyida amb l'altra: es complementen mútuament. Com més es prepara una persona individualment, el grup bíblic es torna més ric i t'introdueix en dimensions noves, insospitades.

Cal començar amb un programa senzill, per a un any, amb la lectura de l'Evangelí segons Marc, per exemple, i cal que ens deixem guiar per la mà experta de qui ens ha fet arribar aquesta Bona Nova. Capítol rere capítol, fins a completar el trencaclosques. En cada pàgina ens esperen noves sorpreses, i podríem dir que fins i tot en cada paràgraf. Si no us ho creieu, podeu començar a llegir-lo i veureu que més de quatre vegades us preguntareu: però, això era aquí i jo no ho sabia? Però realment està dient el que estic entenent? De veritat que és tan clar que els deixebles no entenen una, dues, tres vegades? Què ens deu voler dir tot això? Per quina raó Marc ho deu haver escrit d'aquesta manera?

Poseu-vos en camí durant un temps (un semestre, un any) i després continueu aprofundint un altre text bíblic que el grup vulgui aprofundir. En la Parròquia de Sant Cosme i Sant Damià de Salvador de Bahia (Brasil) em van demanar que els orientés en un curs de formació teològica per a tota la parròquia. Tot ho tenien programat a la perfecció: tenien animadors per portar a terme les tasques, sales i altres coses necessàries; havien previst la inscripció; s'hi havien apuntat cent persones de diferents nivells. Tot estava previst fins al darrer detall. Així m'ho van presentar els coordinadors, juntament amb el rector, en un diàleg de dues hores un dissabte al matí. Jo escoltava i de tant en

tant els indicava que tot això era magnífic. Ells s'anaven animant i m'explicaven els objectius, els temes que desenvoluparien al llarg d'un any. Després d'haver-los escoltat atentament els vaig dir que jo sols tenia un suggeriment: quan rebessin els alumnes que els indiquessin que es tractava del *Primer curs* i que en acabar els fessin una avaluació pensant en la manera de donar-hi continuïtat en un *Segon curs*, i que acollissin els suggeriments que els aportessin els participants. Entrar en un grup bíblic i escoltar la Paraula de Déu ens introdueix en un dinamisme que no ens permet ni somniar quina serà la meta definitiva. És un procés que ens captiva. Feu-ho i ho veureu.

c) Posar-se en camí junts

El poeta, parlant en general, deia que no hi havia camí, que tot caminant s'obria camí. També en el coneixement de la Bíblia no hi ha camí: tot caminant s'obre camí. I quan diem això no volem pas ignorar —ben lluny de nosaltres una tal idea!— que s'ha llaurat molt en aquest camp, tant abans com després del Concili Vaticà II. Cal fer un cop d'ull al document de la Pontifícia Comissió Bíblica que porta per títol *La interpretació de la Bíblia en l'Església* per veure tot un arsenal de mètodes, camins i estratègies que s'han portat a terme en els diferents continents; però cada grup fa el seu camí, la seva experiència, la seva opció, el seu treball, dedica el seu temps i en treu les conseqüències i, al capdavant de la jornada, veu els resultats dels seus esforços i il·lusions.

És molt important tenir ganes de treballar i de caminar plegats. És més fàcil fer cent passos amb una persona sola que no pas fer un pas cent persones. Jo, personalment, prefereixo fer un pas amb cent persones al mateix temps, tot i que somnio cada dia en la manera de fer els altres noranta-nou passos tots junts.

d) Passió per la Paraula de Déu

Una vegada vaig llegir que una persona és gran quan té una gran causa per la qual lluitar. Aquesta causa, per a mi, és la passió per la Paraula de Déu. És una causa digna perquè li dediquem set dies cada setmana, perquè involucri cent persones i fins i tot per dedicar-li mil vides, i mai no acabariem de realitzar-la, de fer-la arribar a bon port. El desafiament sempre és present: i encara és molt més gran. No ens queda cap altre remei que continuar invitant, convocant i provocant treballadors (Mt 20,1-16) per a una collita abundant (Jn 4,35; Lc 9-10). Hi ha hagut Algú que s'ha encarregat de sembrar i de fer germinar, de dia i de nit, sense que arribem a saber exactament com es fa tot això (Mc 4,26-29), però tenim la certesa pregonada que el gra de blat arriba a convertir-se en espiga granada, en un camp madur que necessita treballadors (Mc 9-37-38; Lc 10,2).

1. Com podem animar un grup bíblic?

- Animant-lo.
- Però, i si no existeix?
- Creant-lo.
- I com el podem crear?
- Convocant-lo.
- I a qui hem de convocar?
- A les persones interessades.
- I si no em creuen?
- Fes que et creguin. Demostr'ls el moviment caminant.
- Com exactament?
- Fent-los veure que fer un grup al voltant del pou de la Paraula genera vida i canvia la vida.
- Però com?
- Dient-los: «vine i ho veuràs».
- Però quan: una vegada a la vida?
- No, per fer aquest viatge no necessitem les sàrries del grup bíblic.

2. Inviteu

- A trobar-se i a compartir.
- A explicar-se com va la vida de bé, de mal o de millor.
- A trobar el rostre de Déu que continua parlant, comunicant, interpel·lant, qüestionant.
- A beure de la deu de la Paraula de Déu cada dia.
- A escoltar la Paraula amb cor bo i noble (Lc 8,15).
- A renovar-nos i a tenir cura de tota la creació de Déu.

3. Per mostra, un botó: el coratge de convocar

Us ofereixo alguns exemples de convocatòria. Tot i que no sempre és així, algun d'aquests va tenir un resultat gairebé «infal·lible».

a) El mes de juny de l'any 1999, jo comentava a una persona que viu a Barcelona que volia crear alguns grups bíblics en parròquies, etc. Em va dir que aquí hi havia un ambient fred religiosament, que em quedaria aturat i que em moriria de fam. Mort, mort, sembla que encara no en sóc. Vaig sobreviure al presagi. Malgrat el consell que m'havien donat, vaig enviar 300 cartes a preveres. Voleu saber quantes respostes vaig rebre? Una. Sí, em va arribar una resposta agraïnt-me l'oferta i dient-me que ja tenien gent preparada amb el títol de doctor. Que em dispensaven del servei.

b) El dia del «Domund» a la Parròquia de Sant Joan d'Horta, vaig comentar alguna cosa en l'homilia sobre la manera com havia treballat la Paraula de Déu al Brasil, durant deu anys i com la Bíblia conqueria el cor dels infants i dels vells i feia somniar els joves i els adults. Una persona em va dir que volia veure si això era veritat a Barcelona. Vam convocar un «Cafè amb sant Joan», sobre l'Evangeli segons Joan. Hi van venir 50 persones.

c) Una altra vegada, ho vaig dir a tres amics amb els quals feia un curs a Sant Cugat. Ho van explicar a les seves esposes i a partir de tres d'elles va sortir el curs sobre l'Evangeli segons Lluc, de tres anys de duració i 250 hores de recorregut. Vam continuar amb l'Èxode i els profetes, Daniel i l'Apocalipsi. I van ser altres tres anys de passeig per l'oceà de la Bíblia.

d) Parlava d'aquesta coses aquí i allà. L'any 2003 em van cridar l'Eli i l'Anna perquè comencés un curs. Ens vam reunir un diumenge amb l'Oriol i d'allí sortí el Curs sobre l'Evangeli de Marc de la Parròquia de Sant Ildefons. El primer any érem set participants, l'any vinent van ser el doble. Després vam fer el tercer any de viatge per aquest evangeli meravellós i encantador, que tantes sorpreses ofereix al caminant i al grup que s'endinsa pels seus cims captivadors. En aquest moment el grup treballa l'Evangeli segons Joan, de la mà d'Anna Castillo i de Beatriz Jané.

e) Amb altres persones ens vam aplegar dos dissabtes i ens va acompanyar una altra persona de Badalona. Un grup es reuneix i treballa diferents temes una vegada cada mes. Un altre grup bíblic va sorgir a Badalona.

f) Un dia Julia em va dir que volia formar un grup bíblic. Vam preparar una trobada a casa. Hi van venir altres tres persones. Vam parlar durant quatre hores i en van sorgir dos grups, un a Barcelona i un altre que treballa a Madrid.

g) Un prevere volia animar un grup bíblic sobre l'Evangeli de Mateu. Vam estar parlant durant quatre hores, li vaig ensenyar alguns materials. Em preguntava això i allò altre. Al cap d'un mes ens vam tornar a trobar. Va portar-me preguntes, la seva experiència d'un mes i de la manera com el grup havia crescut: eren una vintena de persones. Vam conversar una altra estona —quatre hores més— i va continuar amb il·lusió el seu treball.

4. Metodologia: despertar les llavors i somniar junts

Si tens el somni que la gent senzilla pugui conèixer la Paraula, comparteix-lo amb dues o tres persones, en dos o tres llocs, durant dos o tres mesos, i veuràs que el miracle es realitza. Dos et diran que no, però, ves a saber, potser una tercera persona t'escoltarà i voldrà continuar endavant.

L'animador bíblic comença i motiva, acompanya i anima. L'animador bíblic o un equip pretenen fer descobrir el tresor que la Bíblia amaga. Com?

Fes que totes les persones del grup hi participin i hi col·laborin: parlant, escoltant, preguntant, completant... Fes descobrir el que el text amaga. No facis una conferència. Indica i suggereix on hi ha la lluna per conquerir-la!

Comparteix experiències de vida i les troballes de caminar per la Bíblia amb senzillesa i alegria. Desperta les llavors que hi ha dins de cada persona al llarg del camí, com fa el Ressuscitat amb els pelegrins d'Emmaús: ell no té pressa i escolta amb atenció la desolació d'aquells caminants i a partir de l'Esriptura els obre un horitzó d'esperança i fa que el seu cor s'abruisi (Lc 24,13-25).

El millor de cada persona és ser el do que el Senyor li ha donat. Per això, no hi ha res millor que ajudar a descobrir-lo i a fer-lo fructificar amb perseverança (Lc 8,15).

El poble de Déu, també avui, té set de la Paraula, però sovint creu que això no hi ha ningú que li ho pugui donar, perquè és difícil, perquè no hi ha temps, perquè... Convenceu-los del contrari: que es troba temps per fer allò que s'estima; que no hi ha res que sigui difícil per aquell qui té una passió: ni tan sols els cocodrils del Nil poden impedir que l'estimat visiti l'estimada!

Sigues com el jardiner de la Paraula que rega el jardí d'una manera tan discreta i silenciosa que les plantes i el jardí creixen diàriament i no ho expliquen a ningú, però tot el món veu «la vitalitat del jardí», tot i que no veuen que l'aigua corre.

Anima el grup bíblic, però sense repicar campanes, perquè el bé no fa fressa i la fressa no fa bé.

*Sigues com el
jardiner
de la Paraula*

Comparteix el que ets, més que el que saps, i que tot allò que diguis deixi bon gust de boca, per assaborir-ho i viure-ho de tal manera que tothom qui s'hi apropï eixampli la rotllana, i que tothom pugui cantar l'alliberament, sigui de la nació que sigui.

Invita els teus amics i veïns a participar-hi; acull-los, perquè el món es canvia amb petits gests d'amistat, de perdó i de misericòrdia (Lc 6,36; 10,25-37).

No treballis un text que no hagi preparat prèviament: així t'estalviaràs moltes sorpreses! Quan escoltem receptes de cuina, semblen molt senzilles de fer, però experimenta abans a casa teva, abans d'invitar els teus amics a assaborir la recepta, perquè si et surt malament, podràs el menjar, no quedaràs bé i t'arriscaràs que els teus amics no acceptin la pròxima invitació a menjar. És convenient llegir el text abans pausadament, consultant les notes explicatives que hi ha a peu de pàgina o bé tenir a mà un comentari del text bíblic.

Cal també saber perdre la por a tirar-se al mar. L'animador bíblic no ho ha pas de saber tot. Ningú no pot garantir que sapiguem totes les respostes a les preguntes imprevisibles d'un grup o les que la vida ens formula a cada pas. Amb senzillesa i honestedat podem reconèixer que hi ha coses que demanen que les aprofundim i això es pot fer en un grup. Una altra cosa és que no ens hàgim mirat el text ni per la coberta o bé creure que sense haver-lo llegit, ja ens el sabem de memòria. No et fiis de viure de renda. Aquest no és pas un bon criteri per a un animador bíblic. Cal refrescar la memòria amb una lectura de més. Fes-ne la prova i en quedaràs convençut. El text es reserva sempre ben bé mitja dotzena de secrets per a tota persona que s'hi endinsi amb interès, atenció i curiositat.

5. En equip

Jesús els envià de dos en dos: perquè s'ajudessin, perquè es donessin força mútuament, per donar un testimoni creïble, fiable, per compartir el camí, els seus desafiaments i perill, per caminar durant la nit, amb el cor abrusat per la Paraula i pel pa (Lc 24,13-49) vers Jerusalem «que mata els profetes i apedrega el qui li són enviats», però amb tot i això, sense temor (Lc 12,11-12; 21,12-19) perquè el Senyor ressuscitat donarà la força de l'Esperit per recórrer els camins del món essent testimonis d'Ell (Ac 1,8).

Els animadors bíblics descobreixen també la bellesa de llegir la Paraula i de treballar-la en grup, quan ja s'ha preparat en l'equip de dues o tres persones. Les dificultats que apareixen no tenen comparació amb l'alegria de discutir junts la riquesa de la Paraula que Déu ens adreça i que és més gran que els nostres cors.

6. Com Jesús

L'escola d'animadors bíblics pretén seguir el camí de l'únic Mestre (Mt 23,1-12), aquell que acompanya pels camins de l'existència, explica i fa comprendre les Escripures

(Lc 24,44-46) i revela el cor del Pare (Jn 1,18). Ell continua avui enviant a fer deixebles de totes les nacions (Mt 28,18).

En l'escola d'animació bíblica cerquem una metodologia i una espiritualitat que ens empenyi a fer com Jesús feia amb els seus deixebles en el camí d'Emmaús (Lc 24,13-35) i com després es farà en el llibre dels Fets 8,26-40: partir de la vida i il·luminar-la amb la Paraula, o partir de la Paraula, deixar-se guiar per aquesta fins que ens porti a una opció de vida, a una adhesió pregona i radical a Crist, camí, veritat i vida.

Per això ens esforcem a tenir la mirada atenta i profètica de Jesús i dels deixebles de Jesús, i cerquem de capacitar les nostres persones i grup per enfrontar-nos a les dificultats que podem trobar al llarg del procés:

- Aprendre a llegir
- Aprendre a interpretar
- Aprendre a aprendre i a ser eterns aprenents de l'Evangeli

Aprendre a aprendre no té fi (José Luis Segundo). Si dos homes van per un camí i porten un pa i se l'intercanvien, cadascun torna a casa amb un pa. Al contrari, si dos persones porten dues idees i les posen en comú, cadascuna d'aquestes surt enriquida amb altres dues idees.

Aquest és el mètode que en línies mestres volem posar en pràctica: que cada persona que participi en les trobades bíbliques prengui realment part amb la seva història, la seva vida, les seves aportacions, les seves preguntes, els seus problemes, les seves il·lusions, els seus desigs i esperances... i que participi en un procés d'evangelització, és a dir, que comuniqui amb la seva vida i paraules, actituds i testimoni el que ha vist i sentit (1Jn 1,1-3).

D'aquesta nova visió i pràctica en sorgeix un món nou, fratern, diferent, fonamentat en el fet de compartir, en el servei, no en el poder ni en el saber, ni en el domini.

Que en seria, de bo, si a partir d'interessos concrets de grups, comunitats i parròquies féssim que brotés l'interès per conèixer i descobrir l'oceà immens i incommensurable de la Paraula de Déu, animant a navegar-hi, cada dia amb més confiança i familiaritat a tots els agents de pastoral, catequistes, educadors del lleure...

En fi, que aquelles persones que ens trobin i descobreixin que el servei de la Paraula ens captiva de tal manera que no puguem fer altra cosa que confessar, amb Pau: «ai de mi si no anunciés l'evangeli!» (1Co 9,16). Tots som responsables de tots i de manera mútua del creixement en la fe dels nostres germans i germanes i de donar raó de la nostra esperança als qui ens en demanin raó pels camins de la vida (1Pe 3,15).

7. Ésser companys de camí

En l'animació bíblica, un lloc fonamental correspon als equips. Tant de bo que es poguessin crear equips de dues o tres persones a cada parròquia o arxiprestat, que poguessin il·luminar amb la Paraula de Déu allí on hi ha els problemes pastorals, i

sortir a trobar les persones que troben dificultats en la lectura de la Bíblia, tal com ho féu Felip en el camí amb aquella persona que llegia el profeta Isaïes i no acabava d'entendre el que llegia (Ac 8,26-40).

O aquella altra història dels Fets referida a un gran coneixedor de les Escriptures: Apol·ló. A Efes es posa a ensenyar amb gran fervor i coneixement tot el que es refereix a Jesús. Però atès que en algunes coses encara era un passerell, Prisca i Àquila el prengueren amb ells i li van ensenyar més exactament el Camí (Ac 18,24-28).

També hi ha altres matrimonis que es dediquen a l'anunci de la Paraula al llarg de tots els continents.

8. Mística de l'animació bíblica

Diguem alguna paraula sobre la mística de l'animació bíblica. La característica clau d'aquesta és eminentment evangèlica i profètica: aprèn i viu aquella estranya Saviesa que es guarda en el tresor del Regne revelat als petits (Mt 11,25-27; Lc 10,21-22) i en el camí de la creu (1Co 1,10-31).

Això demana una dinàmica de creixement i vivència permanent de la fe i del compromís que, com si fos un arbre plantat a la vora del camí, ha d'afrontar sequeres i conflictes i dóna fruit quan n'és el temps (Sl 1), proclamant dia i nit que el Senyor és just (Sl 91).

L'animació bíblica ha de travessar en profunditat tota la pastoral: de nord a sud i d'est a oest. Vegem-ho a partir d'algunes imatges concretes que ens poden orientar i mostrar-nos camins operatius des del treball del grup bíblic, que és com el motor impulsor que posa en moviment persones, grups i comunitats, i on cada persona es renova, creix i alimenta la seva fe i esperança. És a dir, el grup bíblic és com una festa d'amics, com l'oli en el motor, la gasolina per al cotxe o el pedaleig perquè la bicicleta avanci.

Aquest espai senzill i acollidor canvia la faç de la terra, perquè canviï el cor humà des de les situacions més indescriptibles. És com un foc a què ens acostem: no ens deixa indiferents! I si no, que ho preguntin a Moisès (Ex 30), o a Jeremies (Jr 20,7-10), o als deixebles d'Emmaús (Lc 24,32).

a) Una festa d'amics

Se m'acut una comparació que és a l'abast de tothom. El treball del grup bíblic és com la invitació a una festa d'amics o una petita festa familiar. Es tracta de no complicar-se la vida, però sí de celebrar: decidim que cadascú hi porta un plat i el menú surt ric, variat i abundant per a tothom.

b) Com l'oli per al motor

Una segona imatge del treball del grup és com l'oli en el motor: lubrica, dinamitza i alimenta, redueix el fregament i evita el desgast. Així també el grup bíblic vol ser un

bàlsam sobre les ferides de la vida i amb la freqüència setmanal o mensual posa vida i esperança enmig dels conflicte, es converteix en llum per al camí (Sl 119,105).

c) Com gasolina en el cotxe

Una tercera imatge ens pot ajudar a sentir la força del grup bíblic en la comunitat: la gasolina en el cotxe. La gasolina posa en funcionament tot el procés. És necessària i imprescindible i no val dir: com que no tinc temps no aniré a fer gasolina. Quan sentim la necessitat de proveir-nos i d'alimentar-nos de la Paraula, llavors el temps i el lloc es troben, i també les persones amb qui podem caminar i que esdevenen estímuls i testimoni enmig de les dificultats. En la vida de cada dia i des de les situacions existencials que vivim, la Paraula de Déu es converteix en llum i força per caminar, viure, servir, esperar, resistir, estimar. Com el menjar de cada dia, així és la reunió periòdica del grup bíblic: ens ofereix l'oportunitat per compartir, créixer, alimentar-nos, continuar esperant, ens dona forces per enfrontar-nos als nous desafiaments que ens porta el món globalitzat. El grup bíblic ens fa descobrir la riquesa de la Sagrada Escripura com la gran carta que el Pare envia als seus fills que peregrinen en el món i on ressona la veu de l'Esperit Sant (cf. *Dei Verbum* 21). Si això és així —i realment ho és— no s'hi valen ni disculpes ni excuses barates que ens inventem però que ni nosaltres mateixos ens acabem de creure. Tenim un tresor a l'abast: és que el deixarem de banda? O potser és que ens preocupa el respecte i la veneració? Paul Claudel deia: «els catòlics tenen una veneració molt gran pel llibre sagrat i la manifestes estant-ne ben lluny.» Continuarem donant-li la raó o obrirem la Bíblia i ens posarem a l'abast d'aquesta i ens deixarem tocar per una Paraula que pot canviar la nostra vida i eixamplar el nostre cor?

Posem al vostre abast alguns llibres que us podran ajudar a comprendre millor la Bíblia i a animar un grup bíblic. També podeu visitar la pàgina web següent:

<http://www.combonianos.com/comboni/combonianos/palabraencaminoprincipal.htm>

Hi trobareu altres informacions que us podran ésser útils per a l'animació bíblica de la pastoral.

9. Bibliografia

ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA, *Llegir la Bíblia en grup. Evangeli segons Lluc*, Barcelona: Claret 2000. En la mateixa col·lecció hi trobareu, entre altres: *Evangeli segons Marc*, *Fets dels Apòstols*, *Èxode*, *Isaïes*.

ALEIXANDRE, Dolores, «Pan en nuestra mesa. Lectura pastoral y orante de la Biblia», *Sal Terrae* 88 (2000) 615-630. Número monogràfic dedicat a: *Leer la Biblia hoy*.

ALETTI, J.-N., *El arte de contar a Jesucristo. Lectura narrativa del Evangelio de Lucas*, Salamanca: Sígueme 1992.

- BIANCHI, ENZO, *Pregar la Paraula. Una introducció a la "lectio divina"*, Barcelona: Claret 1988. Original italià de 1974.
- BRISEBOIS, Mireille, *Métodos para leer mejor la Biblia. Exégesis histórico-crítica*, Madrid: Paulinas 1987.
- CASA DE LA BIBLIA, *La Biblia en grupo. Doce itinerarios para una lectura creyente*, Estella: Verbo Divino 1997.
- DIAZ RODELAS, Juan Miguel, *Introducción a la Sagrada Escritura*, Valencia: Siquem 2004.
- FARMER, William R. – LEVORATTI, Armando J. – MCEVENUE, Sean – DUNGAN, David L., (Dir.), *Comentario Bíblico Internacional. Comentario católico y ecuménico para el siglo XXI*, Estella: Verbo Divino 2000.
- KINGSBURY, Jack Dean, *Conflicto en Marcos*, Córdoba: El Almendro 1991.
- LLOPIS, Joan, *L'escolta de la Paraula*, Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica 1994.
- MARGUERAT, Daniel – BOURQUIN Yvan, *Cómo leer los relatos bíblicos. Iniciación al análisis narrativo*, Santander: Sal Terrae 2000.
- MARTÍNEZ PÉREZ, Justino, *Historias para vivir. Leer la Biblia desde la vida*, Barcelona: Claret 2003 (D'aquest títol, n'hi ha una edició en català i se'n prepara la versió anglesa, alemanya i portuguesa).
- MESTERS, Carlos – EQUIPO BIBLICO CRB, *La formación del Pueblo de Dios*, Estella: Verbo Divino 1999. En aquesta mateixa editorial la sèrie: «Tu Palabra es vida» té els títols següents: *Lectura Orante de la Biblia; Lectura profética de la historia; Sabiduría y poesía del pueblo de Dios; Seguir a Jesús: Los Evangelios; Vivir y anunciar la Palabra. Las primeras comunidades; El sueño del pueblo de Dios. Las comunidades y el movimiento apocalíptico*.
- MESTERS, Carlos – LOPES, Mercedes – OROFINO, Francisco, *Misericordia quiero y no sacrificios. Encuentros bíblicos sobre el Evangelio de Mateo*, Estella: Verbo Divino – Centro de Estudios Bíblicos – CEBI 1999-2000.
- MESTERS, Carlos – LOPES, Mercedes, *Querido Teófilo. Encuentros bíblicos sobre el Evangelio de Lucas*, Estella: Editorial Verbo Divino 2000.
- Misión Joven*, «Centrados en la Palabra» 360 (2007). Número monogràfic.
- PONTIFICIA COMISSIÓ BÍBLICA, *La interpretació de la Bíblia en l'Església*, Barcelona: Claret 1994.
- SERVICE BIBLIQUE 'EVANGILE ET VIE', *Itinerario por el Antiguo Testamento*, Estella: Verbo Divino 1996.

SERVICE BIBLIQUE 'EVANGILE ET VIE', *Itinerario por el Nuevo Testamento*, Estella: Verbo Divino 2000.

SICRE, J. Luis, *Introducción al Antiguo Testamento*, Estella: Verbo Divino 2000.

WEBER, Hans-Ruedi, *El libro que me lee Manual para formadores en el estudio de la Biblia*, Santander: Sal Terrae 1996.

WIJNGAARDS, John N. M., *Comunicar la palabra de Dios. Predicación y catequesis bíblicas*, Estella: Verbo Divino 1988.

ZEVINI, Giorgio, *La lectio divina en la comunidad cristiana. Espiritualidad – Método – Praxis*, Estella: Verbo Divino 2005.

Pelegrins de la Paraula a Terra Santa¹

Els ulls de qui observa fan del camí conjunt,
un singular trajecte cap a les fonts del que un creu.

El pelegrinatge a Terra Santa amb l'Associació Bíblica de Catalunya del 25 de juliol al 5 d'agost ha estat per a molts, i per a mi mateix, la primera vegada que hem posat els peus a la terra de Jesús. Poden ser moltes les motivacions que et poden dur a fer aquest viatge, però sens dubte, el desig d'encarar-te a la força dels colors, olors i textures d'una terra que traspua la paraula que ha estat el ferment de la teva vida, és una experiència única i edificant.

Si bé aquest va ser el motiu que em va portar a emprendre aquest pelegrinatge, moltes altres experiències han estat les que han retornat amb mi.

Un pelegrinatge és un camí cap a les fonts d'un mateix i per tant de la pròpia vocació amb Déu, a través d'un viatge. El nostre pelegrinatge ha estat fet amb el goig de la sàvia experiència d'un amant d'Israel, Mn. Joan Magí, de l'Esperança Amill i d'un grup de pelegrins disposats a omplir-se de coneixements i de convivència jubilar, com així va ser.

En primer lloc, voldria subratllar la primera impressió que vaig rebre del país que ens va acollir i que va anar prenent cos al llarg del pelegrinatge. Ens trobàvem en un

¹ Aquest estiu ha estat ric en pelegrinatges a Terra Santa: cinc grups de la nostra Associació Bíblica des de Tarragona (un liderat per Mn. Joan Aragonès, dos guiats per Mn. Joan Magí, amb la imprescindible ajuda de la M. Esperança Amill; un altre conduït per Mn. Armand Puig i encara un altre, per Mn. Joaquim Gras); un grup de Girona, amb en Joan Ferrer; altres pelegrins, han partit de Vic amb l'Anton M. Vilarrúbies i també sabem que una colla de Barcelona, ha trepitjat els camins de la Bíblia guiat per fra Jordi Cervera. Les belles reflexions que publiquem aquí de Mn. Simó Gras creiem que valen per expressar l'experiència de tots aquests grups de pelegrins de la Paraula del nostre Déu.

país amb por, un país en guerra —no us espanteu que no vàrem veure cap conflicte, ni res que s’hi assemblés—, però si que vam respirar els ulls d’una terra que viu l’angoixa d’un atzucac que esclavitzava la seva llibertat i que reproduïx vells esquemes, que jo creia que havien après a descartar. Aquesta experiència com a pelegrins va pinçar amb força la nostra vocació de pregar i treballar per la pau, i alhora va il·luminar la grandesa, la novetat i la radicalitat del camí evangèlic del perdó, mirall de la misericòrdia de Déu que ens va portar Jesús.

En segon lloc, i com ja apuntava al principi, aquesta terra traspua la paraula de Déu des dels antics monarques i profetes fins els passos fermes dels apòstols i coratjosos freres i creients que hi viuen i hi han viscut. Vam iniciar el nostre pelegrinatge a la ciutat de Haifa a la falda del mont Carmel, situada al nord d’Israel, a la regió de la Galilea. Hi vam fer nit i ens hi vam establir com a base de les excursions. I no podíem començar en millor lloc com a pelegrins que allà on la història es va veure fecundada per l’encarnació del Verb: Natzaret, bressol de la infantesa de Jesús, casa de la Sagrada Família i de Maria. Des d’allà també visitàrem les excavacions del poble de Sèpforis i de la casa gran dels cavallers hospitalaris de Sant Joan, a la ciutat d’Acre.

Llegim la Paraula prop de la Porta Daurada

Des del Carmel vam enfil·lar el camí a Tibèries. De trajecte ens trobarem coberts pel núvol de la presència de Déu des de la muntanya del Tabor. El mont Tabor va rellançar el goig més gran que no ens deixà durant tota la peregrinació, alimentat per viscudes celebracions de l'eucaristia diàries i pregàries que ens sortien del cor. La plana d'Esdrèló i les epopeies que recorda, la visita a Meguidó amb les múltiples peculiaritats arqueològiques, i la necròpoli de Betxerarim ens acompanyaren fins a Tibèries.

Des de Tibèries vam cobrir la segona gran etapa del viatge, submergits en l'encant indescriptible del llac de Galilea: només per l'experiència del llac ja val la pena retornar o anar a Israel! Vam vorejar-lo, vam saltar a Cafarnaüm on vam visitar la sinagoga i la casa de la sogra de Pere. Vam fer parades —com no podia ser d'altra manera—, a Tabga, amb les set fonts d'on brollen les benaurances; el primat de Pere i les multiplicacions de peixos i pans. En pocs llocs ens vam sentir tan a prop d'apòstols i deixebles, palpant la brisa suau que ens parlava de la presència del Ressuscitat entre els germans.

Ja que érem al nord, no desaprofitarem l'ocasió per anar fins a Metul·la, a la frontera amb el Líban. Vam arribar fins a Bànies, on hi havia Cesarea de Filip, una de les fonts del riu Jordà, d'aigua fresca i cristal·lina, i on Crist prometé el primat a Pere. Continuant pel nord, vam passar pel costat de Síria tot travessant la serra del Golan.

De les diferents visites per la Galilea, no vull deixar d'esmentar la impressió que ens va fer visitar les ruïnes de l'antic poble de Corazín, on, tot i el sol de justícia que hi queia, vam gaudir de l'experiència de passejar pels carrers i per la plaça i la sinagoga on havia predicat Jesús.

Refrescant-nos a diari en les aigües d'aquell llac que ens va robar el cor, vam acabar els nostres dies per la Galilea visitant Canà i els bonics mosaics de l'antiga sinagoga de Bet Alfa.

La calor era aclaparadora però el nostre pelegrinatge va reprendre el viatge cap a Jerusalem endinsant-nos per la vall del Jordà i els deserts que hi ha prop de les ribes del riu. Vam gaudir de la vista de la ciutat-talaia de Masada i del misteri que impregna el fascinant monestir de Qumran.

La ciutat de Jericó ens va portar la imatge simpàtica d'un sicòmor i també les ruïnes de palaus i la visió del Monestir de Sant Jordi de Coziba, a la muntanya de la Quarantena. Tot fou com el toc d'un corn anunciant la nostra arribada a la ciutat santa de Jerusalem.

La nostra entrada a Jerusalem però, no va ser d'immediat, la gran experiència i coneixement dels guies que ens van portar, ens va dur a descobrir una part molt important del nostre pelegrinatge: "els cristians de la família de Jesús". Aquesta trobada va tenir lloc a Taiba, poblet que té una casa a l'estil de les del temps de Crist i on viu una comunitat cristiana viva —que no vol ser rebuig ni peça de museu—, en una terra que necessita la seva presència de cristians dels orígens.

*Pelegrins de la Paraula
en el Cenacle*

Ara sí que ja vam veure Jerusalem des de l'antiga Muntanya de l'Alegria dels antics croats (Nabí Samuel). Des d'allí, travessant la ciutat nova de Jerusalem vam arribar fins a la porta d'Herodes, que ens va donar entrada a la Jerusalem antiga, on vam situar el centre de la nostra última etapa del pelegrinatge, i que esperàvem amb candeletes.

Les muralles, portalades, carrerons estrets, esglésies, sinagogues, mesquites i —sobretot— la gent, van fer de la ciutat que ens acollia un veritable cabdell de sensacions difícils d'organitzar. Com és obvi, ens van caldre diversos dies per anar paint aquella bellesa. A mi se'm fa difícil destacar una sola cosa d'aquella ciutat sense caure en tòpics, sobretot després d'adonar-me que cadascun dels pelegrins havia quedat captivat per un part diferent de la ciutat, com a resposta a mil i una experiències personals que portàvem amb nosaltres. Podria dir que de Jerusalem, no n'hi ha només una, sinó una per a cadascun dels que s'hi acosten.

Personalment, una de les coses que més em seduïren de Jerusalem fou el caòtic ordre de la ciutat, és a dir, la capacitat de convivència, no sempre fàcil, entre les tres grans

religions monoteistes — amb totes les respectives varietats— en un mateix espai. Això constitueix un autèntic exercici pràctic de convivència ecumènica i interreligiosa.

Quina impressió més intensa causa endinsar-te a la basílica del Sant Sepulcre i de la Dormició de la Mare de Déu, tocar el terra de Getsemaní, caminar per Sant Pere Gallicantu, pel Mur de les Lamentacions i l'esplanada del temple, pel Cenacle i per la corrua de llocs i de racons per on vam poder pelegrinar.

Des de Jerusalem continuàrem visitant llocs tan emblemàtics com Betlem, Ein Kerem —el poble on segons la tradició és recorda el naixement de Joan Baptista i la visitació de Maria a Elisabet—, un columbari primitiu al parc de Bet Guvrin, Betfagué i tants d'altres pobles i llocs que vam poder descobrir.

El final del nostre pelegrinatge fou —amb els ulls fits vers Tarragona— Cesarea Marítima, com sant Pau. Des d'allà vam emprendre el camí de retorn cap a casa.

Com ens va dir Mn. Joan Magí ja el primer dia —i així es va complir—, cada dia va ser diferent i sempre bonic. Vam descobrir una terra que encara avui parla de Déu i Déu ens parla a través d'aquesta terra.

El pelegrinatge amb l'Associació Bíblica de Catalunya ha estat un autèntic pelegrinatge d'estudis a les fonts on la Paraula esdevé història i una història que irradia vers el nostre món. Si teniu ocasió, aneu-hi!

Com ens recordava el dossier-guia que ens van donar: «Tu persevera en el que has après i has acceptat fermament, recordant qui t'ho ha ensenyat. Des de ben petit coneixes les Sagrades Escripures, que tenen el poder de donar-te la saviesa que duu a la salvació gràcies a la fe en Jesucrist. Tota l'Escriptura és inspirada per Déu i útil per a ensenyar, refutar, corregir i educar en el bé, perquè el qui és home de Déu arribi a la maduresa i estigui sempre a punt per a tota obra bona» (2Tm 3,14-17).

Simó Gras Solé

Josep M. Grané: l'home captivat per la Paraula

Com un més dels profetes del Primer Testament, en Josep M. era un home enamorat de la Paraula eterna i comunicada, amagada i desclosa, suggerida i interpretada. S'havia format llegint el text de l'Escriptura i mai no el va abandonar, ni l'Escriptura va deixar de conformar-li el pensament i l'acció. Havia entès que la paraula de Déu era un pou d'aigües vives i que la metàfora bíblica —Déu que parla a la humanitat— era prou

*Josep M. Grané,
amic i treballador
infatigable al servei
de la Paraula
de Déu, que ens ha
deixat*

poderosa per a afaiçonar tota una existència. Molts es van beneficiar de la seva lectura del text, rigorosament actual, subtilment enfilada, coratjosament dita. En Josep M. era un hermeneuta, un torsimany que assaboria el text i coneixia l'art de posar-lo a l'abast dels altres. El feia reviure, el desplejava, en mostrava les mil textures. Era un home que va servir la Paraula en tot moment.

Però tot això no hagués estat possible sense una tenacitat i una dedicació que anava, segurament, més enllà de les seves forces. En Josep M. mai no en tenia prou. Era un treballador que feia les coses amb una rara perfecció, gairebé com si l'error no existís, com si no fos veritat allò de *errare humanum est*. Es valia del temps escadusser que la seva obligació laboral li deixava lliure per impulsar la tasca bíblica a Catalunya. Va començar durant els dos anys que va durar la preparació final de la BCI (1991-1993), escrivint introduccions als llibres bíblics, redactant notes, corregint el text de la traducció, repassant una vegada i una altra els fotolits. Li dèiem l'*speedy* —el “ràpid”—, l'home segur i de fiar, que deixava al seu lloc tot el que tocava. Després, més recentment, va acceptar diverses tasques per a l'Associació Bíblica de Catalunya, la més important de les quals va ser la col·laboració, altament qualificada, en el *Corpus Biblicum Catalanicum*. Tanmateix, encara va tenir ocasió d'entrar totes les correccions de la revisió a què han estat sotmesos els Salmes i el Nou Testament, i que formaran part de l'*editio princeps* de la BCI, en tres volums il·lustrats, que publica l'Enciclopèdia Catalana. En Josep M. va aportar suggeriments, va detectar errors, va suggerir solucions. Aquest és el seu testament bíblic, el testament d'un home captivat per la Paraula.

La seva mort ens ha deixat sense un amic fidel, discret, intel·ligent i pacient. La seva muller i els seus fills, la seva mare i els seus germans el ploraven el dia del seu comiat a Igualada, però hi havia una enteresa admirable en els seus ulls: en Josep M. era un home d'esperit fort, que potser va anar sentint que les forces del cos li minvaven. La seva última anada a muntanya amb la família, l'última festa amb els seus el dia abans del seu traspàs, l'últim missatge que ens va enviar i que es titulava "*presto finale...*" tot eren signes d'una partença que ell devia entendre pròxima i inexorable.

Cohèlet recorda que «hi ha un temps d'enrunar i un temps de construir» (3,3), és a dir, un temps de morir i un temps de viure. El temps de morir ja ha passat. Ara, sabem que el temps de viure ja ha començat i que —aquest, sí!— no es veurà segat per cap agressió sobtada. En Josep M. Grané i Altarriba, biblista, espòs i pare, amic fidel, ha estat cridat a veure allò que va viure.

Armand Puig i Tàrrrech

Els cursos bíblics d'aquest estiu

Del 9 al 13 de juliol estava convocat el 34è curs bíblic al Seminari de Tarragona. Amb puntualitat, després de passar per secretaria per formalitzar la matrícula i recollir el material, a les 9.30 del dia 9 començàvem la primera sessió amb Mn. Joan Magí. El tema: Cartes Apostòliques i la Carta als Hebreus.

*L'arquebisbe
Jaume Pujol
en un moment
de la seva visita
als cursos bíblics
aquest estiu*

Mn. Joan Magí en una de les seves classes d'aquest estiu

Una bona colla d'estudiantes i estudiants escoltant ben aplicats

Uns 22 alumnes ocupàvem els seients de l'aula del seminari, molts ja havien participat altres anys, uns pocs ens estrenàvem. La majoria gent laica compromesa en la catequesi de la parròquia. Em va sorprendre positivament el seu interès per aprofundir en el coneixement de la Paraula de Déu.

Una pregària, preparada per un dels alumnes que es quedaven interns, ens donava el to per començar la jornada. Després, matí rere matí, anàvem recorrent les cartes.

Com a introducció a la Carta als Hebreus, Mn. Magí ens havia donat uns esquemes amb gràfics, fets per ell mateix, sobre “els deu graus de santedat segons la Misnà” i “els serveis cultuals del temple”. Per fer-ho més viu ens vàrem traslladar al Museu Bíblic, allà, davant la maqueta del temple, ens va impartir la classe. Va ser interessantíssim. Com és lògic no ens deixàrem perdre la visita a la resta del museu, bona eina per comprendre i situar-nos millor en el món de la Bíblia.

Com ja sabeu els qui coneixeu Mn. Magí, a més de bon biblista és un entusiasta cantor de les seves pròpies composicions musicals, totes basades —no podria pas ser d'altra manera—, en temes bíblics. Per tant començàvem la sessió de la tarda amb una cançó d'ell que omplia l'ambient de frescor i alegria. Tornàvem a ser uns 25 alumnes, uns que feiem la jornada sencera i d'altres que s'hi incorporaven per fer només les hores de la tarda.

En Joan Ferrer era el professor que, amb la seva vitalitat i entusiasme per la Paraula de Déu, ens introduiria en els llibres sapiencials. Saviesa antiga i saviesa per al nostre “ara i aquí”.

En Joan Ferrer escrivint a la pissarra en una classe de Sagrada Escripura a Tarragona

Acabades les conferències, els qui volien podien retrobar-se a la capella per celebrar l'Eucaristia. Sobre l'ambient creat entre els assistents que residien al Seminari, la M. Àngels Serra, una veterana, ens explica: “Els qui hem seguit els cursos en règim d'interns hem pogut gaudir d'una doble convivència, ja que a més de la compartida amb el grup de persones assistents als cursos, nosaltres també hem compartit taula, estones de lleure, i sobretot, pregària de matí i vespre; això ha fet que la nostra estada s'hagi enriquit amb escreix. Tot això en un ambient de sa humor i també —per què no— de petites trapelleries. Tant de bo que el Senyor ens concedeixi el do del seu Esperit per saber retransmetre i ser bons testimonis de la seva Paraula.”

L'últim dia, divendres 13 de juliol, ens va venir a saludar el Sr. Arquebisbe de Tarragona, Mons. Jaume Pujol. Ens va presidir la pregària i no faltaren les fotografies oficials per deixar-ne constància històrica. Al final del matí es va fer el repartiment del “diploma” acreditatiu de l'assistència a les 20 hores de classe (només els qui venien al matí, els altres haguérem d'esperar al final de la tarda per sentir els nostres noms).

Una setmana intensa de contacte amb la Paraula de Déu on hem pogut redescobrir tresors amagats, ja que la Paraula de Déu és sempre viva i ens ajuda a percebre aquestes zones profundes de la realitat que a simple vista costen de veure i ens fa descobrir la mirada amorosa de Déu que ens convida a la comunió íntima amb Ell i amb els germans.

Gràcies a tot l'equip que feu possible aquests cursos!

Elisa Aymerich

Jaume Fontbona i el misteri de l'Eucaristia

En Jaume Fontbona és un gran teòleg. Potser el més gran de la meua generació (que ja en tenim gairebé cinquanta!). La seva teologia és resultat de l'estudi, de la pràctica docent a la Facultat de Teologia de Catalunya i de la vida cristiana encarnada en diversos moviments de joves i d'adults. Les classes sobre el sagrament de l'Eucaristia l'han portat a escriure la seva visió sobre aquest sagrament central de la vida cristiana en *La Cena del Senyor, misteri de comunió* (Col·lecció Sant Pacià 87), Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 2007, 268 p.

El llibre es compon de sis capítols i un apèndix final, homenatge al pare Jean-Marie-Roger Tillard (1927-2000), el gran mestre de l'eclesiologia de la comunió. Com els grans teòlegs antics, en Jaume Fontbona també actua en el seu llibre com a mistagog —el qui inicia en els misteris, explica els ritus sagrats i el contingut de sentit d'aquests.

En el primer capítol, en Jaume procedeix com un bibliista, que també és: escruta les Sagrades Escripures per trobar el marc del darrer sopar de Jesús i el sentit de les paraules evangèliques. Vull citar extensament un fragment que trobo especialment brillant de la recerca d'en JF sobre el sentit de les paraules de Jesús sobre el pa i la copa:

Amb tot, nota Léon-Dufour seguint la majoria dels exegetes, Jesús no estableix una correspondència material immediata entre el pa i el cos; Jesús fa un gest profètic de donació; és a dir, en menjar aquest pa, els deixebles s'uneixen al cos de Jesús. La paraula i el gest produeixen la comunió amb Jesús i entre els humans. L'acció d'acollir el pa el transforma en cos. Es tracta del llenguatge preformatiu (segons la teoria del llenguatge del britànic John L. Austin); Jesús no constata simplement que sigui el seu cos, Jesús dóna un significat nou a aquest *pa* amb el seu gest i les seves paraules. Jesús convida els deixebles a reconèixer activament el valor de la seva afirmació. Amb el sentit que Jesús hi dóna, el deixeble percep, des de la fe en Jesús, que *el pa és el seu cos*. Jesús s'adreça als deixebles perquè reconeixin en el pa partit el seu propi cos i així constitueixin la comunitat que serà anomenada Església. Jesús determina el valor de la paraula; aleshores, acollir el pa és acollir el mateix misteri pasqual de Jesús i esdevenir la seva *Església* (el seu Cos).

Pel fet de compartir el pa, i per les paraules interpretatives, Jesús estableix entre el pa *eucaristitzat* i el seu cos un lligam d'identitat, que el fa, a través de la seva absència, realment present en els seus deixebles i en el món.

D'altra banda, a partir de les dades bíbliques, podem dir que el pa *és i no és* el cos de Crist. Si ho *és*, ho és solament per la fe (cf. Jn 6). La presència és objectiva, atès que hom no n'és l'autor, és a dir, no sóc jo qui poso la identitat entre el pa i Jesús, però sóc jo qui amb l'Església confesso que el pa s'ha convertit en Jesús oferint-nos la seva vida (p. 49).

Ja ho he dit al principi: en JF és un gran teòleg i un bibliista excel·lent. L'Eucaristia és tast del Regne i experiència de comunió amb Déu, amb els pobres i entre els creients. A partir de l'anàlisi dels fonaments bíblics, els cinc capítols restants ens situen en el cor de la història de la reflexió cristiana sobre el misteri de l'Eucaristia: durant els quatre primers segles de la història de l'Església és la tipologia litúrgica o mistagògia la força que explica l'actualitat del darrer sopar del Senyor Jesús. Durant el pas de l'època dels antics Pares de l'Església a la reflexió medieval, l'autor mostra com es produeix un canvi notable —i probablement lamentable— en la reflexió: la mirada queda fixada en la presència real del cos i de la sang de Crist en l'Eucaristia. Això portarà al fet de

voler explicar el com de la transformació del pa i del vi en el cos i la sang del Senyor i a una devoció eucarística centrada en el pa consagrat. Superar aquest tipus de reflexió costarà segles. En JF fa un repàs ràpid de la història del pensament sobre l'Eucaristia fins al Vaticà II. El capítol cinquè presenta la reflexió sistemàtica de síntesi sobre el misteri-sagrament de l'Eucaristia; JF pren com a punt de partença el pensament del pare J. M. R. Tillard, que té com a nucli la consideració de l'Eucaristia com a misteri de comunió. El darrer capítol de l'obra descriu l'estructura de la celebració i presenta les deu pregàries eucarístiques romanes del *Missal romà* de Pau VI.

Ens trobem davant d'un llibre virtuós que presenta amb grans coneixements i claredat expositiva una síntesi molt reeixida, intel·ligent i personal de l'Eucaristia, misteri de comunió ofert pel Senyor a la comunitat de dones i homes que el seguim ressuscitat.

Per a mi *La Cena del Senyor, misteri de comunió* és un veritable luxe intel·lectual per a l'Església de Catalunya. Per molts anys, Jaume!

Joan Ferrer

Josep M. Solà, lector i mestre de la Bíblia

En Josep M. Solà va néixer a Mataró l'any 1947. Ens vam conèixer —i des d'aleshores hem estat amics— a la dècada dels vuitanta a la Facultat de Teologia de Barcelona. Tots dos participàvem en el seminari del fascinant Josep Rius-Camps. Tots dos devem molt al mestratge, tant científic com humà d'en Pep Rius, un savi de veritat.

En Josep M. Solà és professor de l'Institut Alexandre Satorras de Mataró i és també el director —i l'ànima— de l'Escola de Teologia de Mataró, que crec que és la institució teològica que té més alumnes a classe de totes les terres d'Espanya.

Fruit d'una llarga experiència docent —a les «trinxeres», com dèiem quan jo era professor d'institut— ha escrit aquest llibre que vol ser una invitació al coneixement de la Bíblia. El llibre consta d'una introducció on en Josep M. Solà planteja algunes preguntes bàsiques («Qui va escriure la Bíblia?», «Déu és l'autor de la Bíblia?», etc.) i tot seguit vénen vuit capítols de títols suggeridors (1. La fantasia dels inicis; 2. Els primers caminants; 3. La marxa de la llibertat; 4. Un regne de somni; 5. La paraula punyent dels profetes; 6. Crit i poesia; 7. Les dones en l'Antic Testament; 8. El projecte de Jesús). Dins de cada secció, hi ha una selecció d'aquells textos que des del punt de vista cultural podríem considerar «imprescindibles», segons la versió de la *Bíblia catalana. Traducció interconfessional*; després, en una secció que té el nom de «Treure'n l'entrellat», en Josep M. Solà, amb molt bon criteri, dóna les pistes que calen a lectores i lectors joves per

ajudar-los a obrir-se camí en el complex món del sentit dels textos bíblics. En la secció «Empremtes del text», amb molta destresa pedagògica, l'autor ressegueix els testimonis que els passatges estel·lars de la Bíblia han deixat en la pintura, la literatura, la música i el cinema. L'autor dóna tot un seguit de referències que han de permetre localitzar els quadres o les obres a Internet o a les biblioteques. La secció «Propostes de treball» formula preguntes i dóna pistes per aprofundir més en el coneixement dels textos.

Un parell d'annexos són ben interessants: el primer recull tot un seguit d'expressions populars catalanes que tenen l'origen en la Bíblia («fer Pasqua abans de Rams», «època de vaques magres»...) i n'explica de manera molt clara el sentit; el segon annex està constituït per la formulació d'aquells principis fonamentals que cal tenir en compte per llegir i interpretar la Bíblia.

Aquest llibre es presenta com una eina, certament molt útil, per presentar el món de la Bíblia a estudiants i estudiants que molt probablement no n'han sentit parlar mai. Podríem dir que és un instrument per respondre la primera qüestió que formula l'evangelista Marc: «Què és tot això?» (Mc 1,27); però l'evangelista ens ensenya que encara s'han de respondre dues altres preguntes: «Qui diu la gent que sóc jo?» (Mc 8,27); i encara: «I vosaltres, qui dieu que sóc?» (Mc 8,29). Aquesta darrera pregunta no la pot respondre cap llibre: és el camí de la trobada personal amb la Presència misteriosa de Déu, que se'ns ha donat a conèixer en la persona del Senyor Jesús de Natzaret. Aquesta trobada, que omple de sentit i de felicitat la vida de les persones, és el gran secret que la Bíblia conté. El missatge del vell profeta Isaïes: «Cerqueu el Senyor, ara que es deixa trobar» (Is 55,6) té aquí una actualitat d'una força aclaparadora, impressionant.

El llibre de l'amic Josep M. Solà és extraordinàriament útil per aproximar la Bíblia a persones que no en saben res i llegit entre línies és també una invitació als pares, a les comunitats cristianes, a les professores i professors perquè ajudin a descobrir el misteri de Déu que s'ha donat a conèixer en Jesús i que les pàgines de la Bíblia ens ofereixen.

A mi sols em resta felicitar en Josep M. Solà per aquest llibre tan ben documentat —que conté tant de coneixement i saviesa pedagògica— que ha escrit.

Joan Ferrer

En aquest temps. A propòsit d'un llibre de Marian Baqués

En aquest temps que vivim, l'Evangeli continua parlant-nos. Hi ha un fet incontestable: el text bíblic, tan vell —i bell!— com és i no envelleix. Sí: la Paraula de Déu no caduca, sempre és actual. Viva i eficaç.

Convé, és clar, interpretar-la i aplicar-la. El bon amic escolapi Marian Baqués ha esmerçat temps i intel·ligència en la grata feina de llegir l'evangeli de cada diumenge —dels tres cicles en què es troba repartit, d'ençà del Concili Vaticà II, el leccionari litúrgic per a diumenges i festes— d'una manera interpel·ladora i, acte seguit, ha escrit una breu glossa per a cada un.

Com que, ja en ells mateixos, els relats del Nou Testament són altament literaris, i com que la prosa del nostre comentarista bíblic té una forta tirada vers el gust estètic, surten unes glosses d'un notable valor artístic.

Són comentaris a partir de l'ara i aquí, situant els esdeveniments i els pensaments contemporanis com si passessin en l'època del Jesús històric. O, més ben dit, com si el temps del Jesús històric fos ara. El pare Marian és intuïtiu i amè, i el llibre *En aquest temps* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, col·lecció «El gra de blat» núm. 279, any 2007, 236 pàgines), que juga, és clar, amb l'encapçalament «En aquell temps...» dels evangelis, no és cap farrigo-farrago de mal empassar, sinó un conjunt de plaents escrits que es desfan, d'una manera comprensiva, a la ment i al cor.

El prologuista del llibre, Mn. Pere Casas —que fou director del *Full Diocesà* de Vic-Solsona-Tarragona, on la majoria dels textos que ara constitueixen el llibre foren

publicats setmanalment com a articles, durant els anys 1993 (cicle A), 1997 (cicle B) i 2004 (cicle C)—, diu que són comentaris que engendren esperança, que obren nous horitzons.

La Paraula, amb majúscula, llegida, interpretada i, sobretot, viscuda, ajuda a trobar sentit, a discernir, a créixer humanament.

En aquest temps d'incertesa, de tebior o de fredor religioses, la lectura d'un llibre com aquest ens pot fer un gran bé. Són, els escrits del pare Marian, com un glop d'aigua fresca en plena secada. Tant de bo que l'esforç de l'autor es veiés recompensat per l'èxit!

Carles Riera

Lluís Feliu i Adelina Millet, traductors del *Poema de Gilgamesh*

És un veritable luxe per a la nostra cultura la traducció que dos professors joves de la Universitat de Barcelona acaben de publicar d'una de les obres mestres de la cultura universal, que té un gran interès per al món de la Bíblia: *El poema de Gilgamesh segons els manuscrits en llengua accàdia dels mil·lennis II i I aC*. Introducció, traducció i notes a càrrec de Lluís Feliu Mateu i Adelina Millet Albà (Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona – Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2007, 238 p.). Constitueix el cinquè volum de la col·lecció «Clàssics d'Orient».

El llibre comença amb una rica introducció en què Lluís Feliu i Adelina Millet ens situen en el món on va néixer aquesta obra: el país de Sumer i el país d'Akkad i en la complexa història literària del text. Els fragments més antics sobre l'heroi Gilgamesh apareixen en textos escrits en sumeri cap al segle XVIII aC, però l'articulació de les narracions esparses que tenien com a protagonista aquest heroi pertanyen a la cultura babilònica. L'anomenada «recensió estàndard» del text del poema parteix dels textos trobats en la biblioteca del rei assiri Assurbanipal (668-627) a Nínive (la moderna Kuyunjik). Es tracta d'un text dividit en onze tauletes més un apèndix conegut com a tauleta dotzena. Els autors consideren que aquesta versió ja devia quedar establerta cap als segles XIII o XII aC, tot i que sols es conserven els manuscrits del primer mil·lenni.

Els autors fan una feina realment àrdua, que mereix tota mena d'elogis, en presentar primer la traducció catalana completa, del text accadi establert per A. R. George (Oxford 2003), que constitueix la versió estàndard (capítol 2); la traducció dels manuscrits

fragmentaris paleobabilònics dels segles XVIII-XVII (capítol 3) i dels textos mesobabilònics del segle XVI-XIII (capítol 4). És important el capítol 5 perquè estableix la forma catalana dels noms divins, dels personatges mitològics i dels santuaris que apareixen en el poema.

El poema de Gilgamesh és una obra d'herois, de lluites, de combats entre personatges semidivins i humans, que arriba al punt culminant quan Gilgamesh rep el secret de boca d'Utnapishti —el Noè babilònic—, que va sobreviure al diluvi i que ha rebut el do de la immortalitat, de l'existència d'una planta que no dona la vida eterna, però que té el poder de rejuvenir. Gilgamesh aconsegueix la planta, però quan retorna a la seva ciutat d'Uruk, quan es banya en un toll, una serp li pren la planta meravellosa i «en girar-se va mudar la pell» (XI 305). La immortalitat

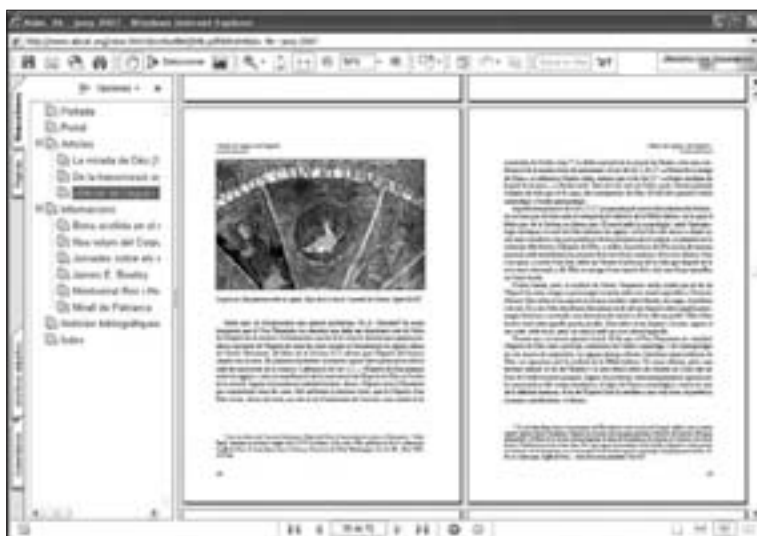
no és per als humans: una sàvia lliçó que aquesta obra tan antiga ja va ensenyar a tots els temps.

Sobre la llengua catalana de la traducció sols puc dir que és excel·lent. Cal agrair a Lluís Feliu i a Adelina Millet el seu treball de tan alta i noble dignitat al servei de la llengua i de la cultura catalanes.

Joan Ferrer

El *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* ja es pot consultar en format digital

De mica en mica anem millorant la nostra pàgina electrònica. En l'apartat de les Publicacions de l'ABCAT ja podeu consultar l'índex, llegir el portal, els articles, les informacions, les notícies bibliogràfiques i descarregar-vos el Butlletí en format PDF.

Cartell de l'exposició que s'acaba d'inaugurar en el Museu Bíblic Tarraconense sobre els vint-i-cinc anys d'història de la Bíblia catalana: traducció interconfessional.

Notícies bibliogràfiques

ELEANOR FERRIS BEACH, *Las cartas de la reina Jezabel. Religión y política en el Israel del siglo IX a.C.*, Salamanca: Sígueme 2007, 253 p.

Eleanor Ferris és una arqueòloga preocupada per la interpretació del complex i ric món de la Bíblia. Aquest llibre és una novel·la presentada com si fossin les memòries d'una dona —Jezabel— que els llibres bíblics dels Reis presenten com a personatge nefast (adoradora i promotora del culte als Baals, culpable de la mort i espoli de Nabot, que morí defenestrada i els gossos en devoraren el cadàver).

Ferris Beach es presenta com una defensora d'aquest personatge. Cal dir que es necessita coratge per prendre com a heroïna una dona de tan mala premsa en el cor de la Bíblia! L'autora combina moltes dades que provenen del món de la recerca arqueològica, reproduceix diversos gravats del segle IX aC i il·lustra el text de la seva quasinel·la amb moltíssimes notes erudites que permeten veure les fonts de caràcter científic en què es basa el text.

Eleanor Ferris ha escrit un text ideològic que vol mostrar que la realitat històrica (segons la seva reconstrucció, és clar) era molt complexa i que les narracions dels llibres bíblics dels Reis són fonamentalment de caràcter teològic i que filtren la realitat del passat des de la perspectiva teològica dels escribes de Jerusalem, que escriuen al cap de diversos segles dels fets històrics. Ferris vol mostrar que el camí que va portar al coneixement de Déu, tal

com el trobem en els llibres bíblics, va ser llarg i complex.

ISABEL GÓMEZ-ACEBO (ed.), *Maria Magdalena. De apòstol a prostituta y amante*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2007, 322 p.

Era molt necessari que es publicqués un llibre com ara aquest que comentem coordinat per Isabel Gómez-Acebo. Una novel·la completament estúpida com *El codi da Vinci* sembla que ha fet oblidar que l'únic que en realitat sabem de Maria Magdalena és el que ens diuen els evangelis, és a dir, que ella va ser la primera apòstol, la que portà l'anunci nuclear, essencial per a la història del món: «Maria Magdalena anà a trobar els deixebles i els anunciava: "He vist el Senyor"» (Jn 20,18).

Totes les novel·letes i pel·lícules que ara estan de moda quedaran ràpidament oblidades, però la paraula de l'Evangelí perdurarà per sempre; per això convé saber què en diu, l'Evangelí, de Maria Magdalena. I també convé saber què diu la literatura antiga i l'art sobre aquesta dona fonamental; cal també saber d'on surten les falòrnies i estupideses de la novel·la de Dan Brown, dels seus inspiradors i dels seus acòlits. El conjunt de treballs —tots escrits per dones— del llibre *Maria Magdalena* són realment excel·lents i ens permeten acostar-nos des del saber i la sensatesa a aquesta figura fonamental de l'Església, que és la primera persona que rep una aparició del Senyor Jesús i que, com a apòstol, ho va a anunciar als altres. Aquesta és l'única veritable Maria Magdalena.

XABIER PIKAZA, *Palabras de amor. Guía del amor humano y cristiano*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2007, 730 p.

Xabier Pikaza ha estat durant molts anys catedràtic de teologia de la Universitat Pontifícia de Salamanca. Ha estat un pensador sempre interessant. Ara acaba de publicar un diccionari enciclopèdic de paraules d'amor. És un llibre interessant i suggeridor que mostra la immensa cultura de l'autor, i també la seva sensatesa.

Es fa difícil de presentar en poques paraules una enciclopèdica, encara que tingui un nucli temàtic unificador com ara aquesta, que tracta del complex i ric món de l'amor. Pikaza es capaç de resumir i presentar en poques pàgines temes complexos. Vegem-ne un sol exemple. A propòsit de Jeremies escriu: «Las imágenes de padre/madre y amigo se fecundan mutuamente. Jeremías nos sigue situando ante un Dios personal, que utiliza signos de amor (no la fuerza) para convencer y llamar a los humanos, ante un Dios maduro en afecto, que posee una historia larga de cariño, como tesoro al que se vuelve en los momentos de crisis. Pocas veces se han dicho palabras más hermosas de memoria enamorada: *recuerdo tu pasión de joven...* Sólo este Dios apasionado es capaz de evocar y fecundar en su recuerdo y camino hacia el futuro todas las imágenes de amor [...]» (p. 352).

Palabras de amor ens presenta una constel·lació de saber sobre una gran multiplicitat de temes que tenen relació amb el món fascinant de la Sagrada Escripura, perquè si la Bíblia es pot definir d'alguna manera, aquesta ha de ser que és la Paraula

d'amor del nostre Déu a les dones i homes de tots els temps.

GERARD P. LUTTIKHUIZEN, *La pluriformidad del cristianismo primitivo*, Córdoba: El Almendro 2007, 175 p.

El professor Luttkhuizen, un gran especialista holandès en gnosticisme i sectes judeocristianes, ha escrit aquesta esplèndida síntesi sobre la complexitat del pensament i de les creences de les primeres seguidors i seguidors del Senyor Jesús de Natzaret.

La fe en el Senyor Jesús adquirí formes distintes. Els llibres que componen el cànon del Nou Testament ens presenten els testimonis literaris dels llibres —que també són pluriformes— acollits com a expressió de la fe de la gran Església; però hi va haver altres línies de pensament que van quedar al marge de la fe comuna. Aquest llibre ens presenta una síntesi ben escrita i molt ben documentada sobre les «altres» tradicions dels orígens cristians, que ens poden ajudar a entendre la història de les tradicions de fe sobre la persona fascinant del Senyor Jesús de Natzaret.

PEDRO NÚÑEZ GOENAGA, S.S.S., *¿Fuertes o débiles? Las siete iglesias del Apocalipsis ayer y hoy*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2007, 191 p.

Pedro —Perico— Núñez ha escrit un comentari pastoral —de combat cristià i orant— a les set cartes del formidable llibre de l'Apocalipsi. Ens trobem davant d'un llibre senzill, que s'adreça de «tu» a les lectures i lectors, però d'una gran força expressiva: vol arrossegar les persones que

el llegeixin a pregar amb aquest llibre, a sentir-se en comunió amb el misteri de revelació del Senyor Jesús que l'Apocalipsi comunica.

Penso que Pedro Núñez aconsegueix el seu objectiu: seduir-nos perquè llegim i preguem. L'Apocalipsi és un llibre de resistència profètica, un llibre consolador

que ajuda a mantenir l'esperança en temps difícils. És un llibre per al nostre temps i *¿Fuertes o débiles? Las siete iglesias del Apocalipsis ayer y hoy* ens pot ajudar molt a entendre'l i a viure de la força que ens comunica.

Joan Ferrer

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA. Núm. 97. Setembre del 2007

Direcció: JOAN FERRER, Apartat de Correus, 85 - 08397 Pineda de Mar. ESPERANÇA AMILL, Sant Antoni, 89 - 43800 Valls. *Adreça electrònica:* butlleti@abcat.org. *Secretaria:* Avinguda Diagonal, 424 - 08037 Barcelona. *Administració:* Pla de Palau, 2 - 43003 Tarragona. *Disseny de la coberta:* Narcís Comadira. *Composició:* Imatge-9, SL (Valls). *Impressió:* Gràfiques Moncunill, SL (Valls). DL: B-23633-1978

PORTAL

La BCI, un projecte necessari

Armand Puig

Pàg. 1

ARTICLES

Cain i Abel, violència o paraula

Jaume Angelats

Pàg. 5

Assaborir l'evangeli, degustar la Paraula

Justino Martínez

Pàg. 15

INFORMACIONS

Pelegrins de la Paraula a Terra Santa

Josep M. Grané: l'home captivat per la Paraula

Els cursos bíblics d'aquest estiu

Jaume Fontbona i el misteri de l'Eucaristia

Josep M. Solà, lector i mestre de la Bíblia

En aquest temps. A propòsit d'un llibre de Marian Baqués

Lluís Feliu i Adelina Millet, traductors del Poema de Gilgamesh

El Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya ja es pot consultar en format digital

Pàg. 27

NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Joan Ferrer

Pàg. 45

